

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKAGA DAGBLADET

Kolmapäeval, 19. jaanuaril 1972

Nr. 4 (3692)

14. aastakäik

USA atashee peksti läbi Riia lennuväljal

USA välisministeerium on eistanud N. Liidu valitsusele protesti vahetuks ajaks, mis tekkis 15. jaanuaril aset Riia lennuväljal. Asjasse oli segatud USA lennukite atashee Elmer Aldereri, kellele mitu isikut kallale tungisid. Atashee löödi mitme rusikahoobi pikali. Kallaletungist võttis osa kümnekond lennuvälja teenistajat.

Seepäale otsiti atashee põhjalikult läbi ja teda kuulati üle umbes pool tundi enne, kui ta tohtis teelondajätkata. Vene võimud Riias süüdistavad ameeriklast pidistamises lennuväljal. USA välisministeeriumi esindajad aga väidavad, et Aldereri polevat seda üldse teinud.

Juba päev hiljem, s.t. 6. jaanuaril esitas USA suursaatkond Moskvas protesti, kusjuures kriipsutati alla, et Riia võimud jämedalt rikkusid atashee diplomaatilist immuunsust. 10.

ROOTSI stipendium A.Mälgule

Sveriges Författarfond (rootsi kirjanikefond) on määranud 4000 kroonise stipendiumi eesti kirjanikule August Mälgule, kelle teosed teatavasti on ka rootsi keelde tõlgitud ja kes on kirjutanud kuuldemänge, mida ka rootsi raadio on kasutanud.

Meelevaldus Inglismaal Inimõiguste päeva puhul terrori vastu N. Liidus

LONDON (EPL) — Reedel, 10. det., oli Rahvusvaheline Inimõiguste päev, mille puhul seitses moodustatud komitee, mis koosnes pagulastrahvaste keskkorraldusorganisatsioonidest ja tervest reast inglise organisatsioonidest, korraldasid Londonis demonstratsiooni N. Vene saatkonnas, Tassil, N. Vene pangas jne. ees. Reedel ja laupäeval koguti ka allkirja märgukirjadele, mis anti üle laupäeval inglise peaministrile, N. Vene saatkonnale Podgorne ülemdamiseks ja saadeti UNO peasekretäri kaudu UNO-le.

Märgukirjades juhitakse tähelepanu UNO Inimõiguste deklaratsioonile 10. dale punktile, mis ütleb, et igaühel on õigus vabalt väljendada oma arvamust, levitada neid faktistena, vastu võtta ja edasi anda informatsiooni ja ideesid üksikisikutele, mis-juures meedia kaudu, vaatamata piiridele. Kuigi ka N. Vene on Inimõiguste deklaratsioonile alla kirjutanud, oli see ainult silmakirjatsemine, kuna orja- ja vangilaagrites on sadu tuhandeid vange ja sadandeid on paigutatud hullumajja, kes on julgenud oma arvamusi vabalt väljendada.

Inimõiguste päeva korraldamiseks

Londonis moodustatud komitee, mis koostati vastuseks juudi orgi MAOZ kirjale ja mille deklaratsioon kannab ka Inglismaa Bestlaste Ühingu allkirja, korraldas reedel, 10. det., kell 10 hommikul mõjuva pressikonverentsi Londoni Ukraina Majas Linden Gardens, millest ka EPL esindaja osa võttis. BBC andis sellest pressikonverentsist ülevaate, täielikult ära tüüses pressikonverentsil kõnelenud inglise näitleja David Malcolm sõnavõttu, kes on mitu korda N. Venes olnud, et püüda poliitiliselt tagakiusatud aidata.

Ta valdas oma nõudmist, et inglise juristid ei ole ägedalt maail-

Kasvatuspäevalt: Ressursid olemas vaja on äratada NOORTE HUVI

— Kui meie paguluse esimesel perioodil olid suurimateks takistusteks majanduslikud raskused, siis nüüd, kus need on ületatud ja võimalusi toetuseks riigi poolt on küllaldaselt olemas, seisame probleemide ees, kuidas tõmmata noori selle töö ümber ja äratada ka nende vanemate huvi rahvusliku kasvatuse vastu, ütles Eesti Komitee abiesimees Heinrich Mark Stockholmis 8. jaanuaril toimunud kolmandal kasvatuspäeval unes sadakond osavõtjat kogu Rootsi — õpetajad ja kasvatajad mit-Margareetakooli ruumides, kuhu kog mehest generatsioonidest.

Kõneleja jätkas:

— Meil tuleb käia piluikult öeldes talust tallu, majast majja ja korterist korterisse, et äratada uut rah-

Kui algusaastatel oli huvi suur aga puudusid ressursid, siis nüüd on ressursid, kuid huvi vajab äratamist, ütles H. Mark haridus- ja noortetöö kohta.

valikumist eesti koolide eesti noortetöö kasuks, eesti noorte rahvuslikult kasvatamiseks, sest see on meie püsimise eluküsimus.

Kasvatuspäeval rühutati, et läbirääkimistel eesti koolide, noortetöevuse ja haridustöevuse juures kerkib alati küsimus, kes kõigist sellest on ka küllalt osavõitjaid. Seega onleht teutus ja asjade areng meist enestest.

Kerkisid üles ka ümbruskonna pühelised mõjud eesti noortele kasvatuses, kus vanemate ja organisatsioonide mõju on trütsikaks jõudnud minimaalsele.

— Kunagi varem ei ole eesti kultuur ja keel oma vabas vormis olnud nii suures ohus kui nüüd, ütles fil. dr. Ungerson Kooli ja noortetöimkonna esimehena kasvatuspäeva avasõnas.

— Meie kultuuri vaba areng kordumal on meie maa okupeerimise tõttu takistatud. Meie ülesanne väliseestlasena on kanda ja arenda-

da ja alles hoida eesti kultuuri kunni meie kodu on jälle vaba. Aidaku koondada Kalevipoja targad sõnad kõik meie kaasmaalased võitlema eesti kultuuri ja eesti keele eest.

Tehkem seda oma eesti kodu ja laske oma lastel osa saada nendest kasvatus- ja õppesutistest tööst mis meil siin eksilis on olemas. Korraldage ja aidake kaasa, et kõik eesti lapsed saaks eesti keelse hariduse. Alates eesti lasteasias, ellukooli-ealiste kodudes, eesti algkoolis, eesti täienduskoolis, eesti täienduskoolis, eesti gümnaasiumis.

Stockholmi Eesti Gümnaasium oma uues vormis tahab olla eesti-keelne koolikohas nii noortele kui ka täiskasvanutele. Eestlased Rootsis kasutavad ära seda ainsat võimalust. Aidake kaasa ja andke eluõigusi meie Rahvaidkoolile, meie noortetöeorganisatsioonidele, meie suvikodudele ja eesti kiriku kultuurilisele tööle. (Vasta lühk 3.)

34 INIMEST PÖLEVAS OMNIBUSSIS

Nagu tagantjärele 17. detsembri Rahva Häältest selgub, on hiljuti Narva lähedal toimunud raske liiklusõnnetus, kus terve bussitäis inimesi olid põlenud. Tavakohaselt ei teatud õnnetusest kohe, vaid see selgub alles abistajate kiitmise artiklist.

Rahva Hääl jutustab, et ühel õhtul tuli Narva linnahaglasse, kus parajasti oli arstide ja õdede foteeringi koosolek, appihüüd valvõelt:

— Palju haigeid tuuakse, põletushaavadele.

Kõik kohalviibijad kiirustasid vastuvõtmise. Tänaval seisvast bussist talutati sisse kannatadasaanud. Riideid põlenud, haavad külal, kehadel ja isegi nägudel — nii jätsid nad mässava mulje — kolmkümmend neli abivajajat korraga

Ajalehe artiklist selgub, et Balti Soojuselektijaama viival teel oli autoavari. Tööit tulejalega linna poole sõites põrkas buss kokku kaluriga. Purunenud bensinihõõnades olev põlev kütus paiskus purunenud bussikerale. Sellest ka põletushaavade rohkus vigastuste käel.

Bussis olid enamuses Balti Soojuselektijaama, Narva Autobussi ja Taksopargi ja mitmete kaubandusettevõtete töötajad.

Selgub, et kiire korras moodustati haiglapersonali avariilokorrale vastavad brigaadid. Osa inimesi hakkas haavu puhastama, teised panid kohtadele ravimeid, kolmandad sidusid. Süstiti shokivastaseid seerumeid, teostati üldmürgituse vältimiseks vereülekanneid.

26 ohvrile korraldati voodikohad, kirurgiasakondade järel kolm arsti õvvalvust, õdedebrigaad kahekorrdistati. Südaõõni töötasid haigla apteegi, ste-Jürg. lühk. 2

Vahetus Taani troonil

Reede õhtul suri pärast lühiajalist rasket haigust Taani kuningas Frederik IX, kes oma 25 valitsusaasta jooksul oli taanlaste poolt väga armastatud ja lugupidatud monarh.

Järgmisel päeval nimetati Taani peaministri poolt uueks riigijuhiks Frederik IX jätkar, kes kannab nimeleust Margrethe II ja on pärast 600 aastat esimene naine Taani troonil. Uus Taani kuninganna ei oma

Harri Asi

Visnapuu laureaat: H. ASI

NEW YORK (VES) — Harrik Visnapuu nimelise Kirjandusliku Fondi valituse poolt moodustatud žürii — koosseisus: mag. Mall Jürma (esimees), dr. Alfred Kurles, dr. Viktor Kõressaar, mag. Aleksis Rannit ja kirjandusloolane Etti Sirg — otsustas oma koosolekul 17. det. 1971 määrata auhind 1. okt. 1970 kuni 30. sept. 1971 perioodil ilmunud raamatute seast luuletaja Harri Asi sel aastal ilmunud luuletuskogule "Õõlile laul".

Harri Asi saab Visnapuu-auhinna juba teistkordselt — 1968-ndal aastal auhinna ta ainus proosaosaja mälestused "Pärast plahvatust".

Visnapuu nim. auhind on vabas maailmas ainus puhtkirjanduslik auhind, millest kuni käesoleva ajani on jagatud auhindu 19-le teosele, Fondi on toetanud rida eesti organisatsioone USA-s ja Kanadas, varem ka Austraalias, kuigi väljantav auhind on ülemaailmne. Auhinna suurus on kõigunud 150-350 dollarini.

muidugi mingit võimu, vaid ta on nagu Rootsi kuningaski rohkem riigi esindaja. Fredrik IX põrm mae takse Roskilde toomkirikusse, sinna, kuhu on maetud ka teised Taani kuningad.

Eep 205

EPL 19. jaanuaril 1972

LIIDER ABDIKEERIB?

Möödunud aastat on nimetatud muu hulgas lähenduskriitikal ka ühe ajajärgu lõpuks, seda eriti USA ajakirjanduses, kus konstateeritakse, et see muudatus eeskätt puudutab Ameerika Ühendriike ennast. Washington asus poliitiliste ümberhindamiste teele, millest tõi tulemuseks nii USA-s kui mujal üldiselt taandumisena vaba maailma juhi positsiooni. Tõepoolest, maailma tugevaim demokraatia ei ole enam samade eesmärkide eest võitleja kui ta oli Trumani aja algul kaitses Koreat või Vietsõda. Washingtoni uus poliitiline suund oli seisma panna kommunistlik agressioon. Nagu mitmel korral varem seda on teinud teisedki suurriigid, kipub USA nüüd astuma olupoliitilisele teele.

See areng loob aga uusi probleeme tulevikus, eriti selle taustal, et UNO on oma rolli kaitsjana vägivalla ja ülekohut eest maha mänginud ning eksisteerib vaid maailma propagandalise suurfloorumina, kus raske on teha konkreetseid otsuseid. Seda on viimati tõendanud Ida-Pakistani likvideerimine, kuigi nii India kui Pakistan mõlemad kuuluvad UNO liikmeskonda. Jätks vaid sellest, et India seljaga oli N. Liit, kes pakub samasugust seljatagust praegu ka Egiptusele ja Araabia riikidele kui ka paljudele teistele, kel on oma naaberriiki midagi korraldada. N. Liit on takistanud oma hoidet võtnud need mered, mida USA pole pidanud olulisteks, sest N. Liidule on kõik positsioonid juba printsiibilis olulised, kus võiks areneda oma impeeriumi laiendamist. Nii on ka Euroopa sattunud kruustangide vahele Vahe- ja Põhjemere- ja olnud, mille eest omal ajal hoiatas Churchill oma elutarkus.

Ameerika on oma hiidriolilis sattunud eeskätt raskustesse nii sise- kui välispoliitika poolest. Kommunistlikul maailmal on tugeva propagandapanusega õnnestunud oma vankri ette rakendada läänedemokraatiat mittekommunistlikud vaimumehed, kes peavad end suurteks idealistideks, kui nad Ühendriikidele väsimatuid etteheiteid teevad, kui need kommunistlike riikide ja partisanlikumiste "vabastamist" püüdvad takistada. Vietnami osas on ilmselt, et Washington selle sõja on vaimsest kaotanud eeskätt just koduse opiniooni osava üleskütumise tõttu. Presidendid, kes tahavad teist aga Valgesse Majja pääseda, s.t. et neid tagasi valitakse, on sunnitud arvvestama avaliku arvamist ja Nixon ei ole olnud erandiks. Tema "vietnamiseerimise" ja USA väljatõmbamise poliitika Kagu-Aasiast on tugevasti mõjutanud valimispoliitikat, samuti ka otsus kommunistlikku Hiinat külastada, mille kohta president äsja ajakirjas "Ti-

me" intervjuu korras ütles, et see oligi tema mõeldud aasta kõige olulisem ja pöördelisem otsus. "Ma teadsin, et otsus tekitas mitmeid probleeme paljudele meie sõpradele maailmas. Kuid seda tuli teha ja Ameerika pidi seda tegema. Keegi muu maa ei võinud seda teha," ütles Nixon, kellele muidugi ei ole saladus, et USA Aasia sõbrad Korea, Vietnam, Formosa-Hiina ja Jaapan ning Austraalia ennast pesaegu tunnevad reedetuina, eriti esimene kolmik, kes senini on nauditav USA sõjalist "võimavarju" olukorras, mis on kõike muud kui rahulik. President ise usub, et tema Hiina-reis kindlustab tulevast rahu. Ta on aga, valimistele ja avalikule arvamisele mõeldes, otsuseid sunnitud millegagi Pekingis toime tulema, sest tühjades kätega tagasi tulemine oleks tal isiklikuks fiaskoks kodurindel. Ja seda teeb väga hästi ka Peking, kelle üheks nõudmiskes on USA vana liitlane Tshiang Kai-Sheki mahajätmine.

Mis puutub veel äärmiselt India-Pakistani sõjasse, siis seigub presidenti intervjuust, et Washington ja Moskva saavutasid teatud "üksmeelt", kui India püüdis ainult Ida-Pakistani vallutamiseks ja süüdistas Lääne-Pakistani. Moskval oli siin oma sõna ütelda kui India sõjaline liitlane, kes pidi arvvestama võimalusega, et kogu Pakistani vallutamise võimaks ole ootamatud tagajärjed, kuigi USA otseselt viimase liitlane ei olnud. Nii siiski USA oli N. Venemaa tänuulik, et see sõda, milles ilmselt oli kokku leppe New Delhi ja Moskva vahel, ei lasknud areneda veel laiemaks "India ühendamiseks".

Washingtonis on heidetud lauseid nagu: "Ega meie ei pea mängima maailmapoliitiliseks". President ütles koguni, et praegune sugupõlv võib kujuneda rahu sugupõlvaks. Maailmas on paraku vähe märke sellest rahupõlvast ja lähem tulevik kahtlemata toob uusi näiteid, et maailmapoliitiline ei ole siiski vana väikeriikide kaitses. Kuna UNO on selleks ülesandeks võimetu, USA enam ei taha, siis on kart, et agressiooni jõud ise võtavad oma kätte "rahu" loomise selles mõttes kui seda Moskva tahab näha. Seal ei ole näda mingid loobumise või väsimise märke: ambitsioonid aiva kasvab. Rahvast valmistatakse ette sõjale, laevastikut tungivad teiste riikide randadesse ja meredesse, miljardid rublad kulutatakse õnnetuseks läänes. Samal ajal kui USA hoiab kokku, tõmbab välja, kapsuleerib oma siseprobleemidesse, eemaldub oma tõsistest ja vähendab vaba maailma aktiivset vastupropagandit.

USA liikumine maailma juhtiva demokraatia positsioonilt ära tekitab palju küsimärke, kartusi ja ohutusi.

KLA

VÄLISKOMMENTAAR

Idapropaganda ja ta liitlased

Saksa ajakiri Deutschland-Magazin toob möödunud aasta viimases numbris pikema ülevaate Nõukogude propaganda meetoditest ja eesmärkidest. Sissejuhatuses üteldakse, et totalitaarsed režiimid nagu Nõukogude Liit on ammugi ära saanud, et avaliku arvamisele demokraatlikult juhtitud maades on erakordselt suur tähtsus. Seepärast näevad nad propagandas kui abivahendiks avaliku arvamise mõjutamiseks peamist operatsiooniala psühholoogilises sõjas. Praegustes lahkelides vaba maailma ja kommunistliku võimupiirkon-

na vahel on järelikult poliitilisel rindel palju suurem tähendus kui sõjaväelisel. Moskvas ja Pekingist juhitav poliitiline sõda kõigi rahvaste avalikus elus toetab vabade valitsesüsteemide lõhkumist seestpoolt ja nende asendamist totalitaarse võimustsüsteemiga. Ida propagandas jälgib üldiselt kaht sihti: juba võidetud mõtteosalisi väimustada ja veel mittepõrnatute arvamist mõjutada. On ohlikuks eksimuseks uskuda, et kommunistliku ähvarduse ulatust võib mõõta kommunistlike parteide arvulise suuruse järgi. Kommunistlik süsteem elatub rohkem oma vastaste hämmeldamisest kui oma poolehoidjate veennisest. Nõukogude välisaparatuur töötab eeskätt mittekommunistlikes ringkondades, otsides sealt toetust Moskva välispoliitikale.

Ida kaudne propaganda pole huvitatud sellest, et kohaliku kommunistliku partei liikmete arvu tõsta. Eesmärgiks on kõigepealt arvamiste levitamine, mis avalikult või varjatult Nõukogude välispoliitikat teenivad ning inimeste kaitsetahet vabas

maailmas nõrgendada. Abilistena selles kihutustöö kasutab Kremli nii üksikuid inimesi kui mitmesuguseid organisatsioone, palgalisi agente ja salakommuniste, hüvitsijaid, teatud noorukeid ja mõjurikkeid isiksusi, pettunud ja petetud inimesi. Kommunistliku vandeseltsi peilistlasteks on kõigepealt liberaalsed haritlased, kes kommunistliku vandeseltsi olemasolu ei usu. Nii oma moondatud kui avaliku propagandas ja õnnestustöö läbiviimiseks kulutavad Nõukogud iga aasta neli miljardit dollarit ja peavad ülevaet ümmarguselt 600 000 avalikku või salajast agenti kogu maailmas. Mida propagandas kulutatakse, seda konsolideeritakse mitmesuguste organisatsioonide kaudu, nagu komisjonid, koonidid, ühingu, seitsid, ametühingud, parteid, kongressid jne. Propaganda levitab märki, organisatsioon toidab ja hooldab taudi. Sedaviisi tehakse kooliõpilastest võitlejaid, vormitakse usku, sünkroniseeritakse hingseid, välgistatakse tahet.

Nõukogude propaganda efekti suurendavad mitmed mittekommunistlike massmediumide poliitiline, võhiklik, naivsus ja ohjeldamata sensatsioonihimu, mille tagajärjel paljud ida propagandavaleel meelsasti alla neelatakse. Nähe on seda kahtsuväärsem, et nõukogude propaganda kõige mõjuvama meetodid on meisterlikult väljarendatud demagoogia, s.o. inimeste ülesseistamine üksikundlikult kahjulikele tegudele mõne isiku või kiidkonna hüvides. See on kooskõlas kogu kommunistliku valitsesüsteemiga, mis on rajatud valele ja kahekeelsele. Ta kuulutab totaalset vabastamist, kuid korraldab samaaegselt totaalset orjastamist. Ta moodustab niinimetatud rahvavabastamisarmeeid, kuid rakendab need juumadeks vallutus-sõdadeks. Osava demagoogiaga on Nõukogudele teatud määral korda läinud mängida rolli tööliskonna, tsitaalse õigluse ja isikliku vabaduse kaitsjana ning sedaviisi lähendada näilistele pahempoolsetele vabas maailmas, kuigi tegemist on haa-kaevamisega neile.

Deutschland-Magazin lõpetab oma ülevaate märkusega, et Läänes levinud ettekujutuse kohaselt tahetakse uskuda, nagu oleks N. Liidu hoia-ang rahvusvahelises poliitikas samasugune kui kõigi teistel. See on väärarvamine, mis vähendab läänemaailma valvust Nõukogude välispoliitiliste aktsioonide suhtes märgatavalt. Seepärast on vaba maailma seisukohast ülimalt tähtis Nõukogude dialektilisi propagandateese oleli luhtu mõistatada ning kommunistliku intriigi ja õnnestustööd paljastada ja ürgjuda, et vaimses heitluses mitte alla jääda. A.K.

Põlev buss

Algus lk. 1

riisestamisajama ja vereülekandeajama inimesed.

Linnahaigla juhataja Manfred Silandi jutustas hiljem, et juba õnnestupäeva õhtul selgus, et esmaabi andes oli ära kulutatud peaaegu kogu kuiva vereplasma tagavara. Hommikul pöörduti palvega nende asustate poole, kus kannatanud tõstisid, palvega suunatud vereülekandeajama vabatahtlikke doonoreid. Ühe päeva kestel käis verd andmas 136 töötajat, kuusjuures nad kokku annetasiid üle 25 liitrit verd.

Artikli pikema osa võtab enda alla üksikute arstide ja üdede enesiselgava tegevuse kirjeldamine. 34-st haiglasse toodud põlvetuhaavade ja luumurrutega õhvrivi plaasid 26 patsienti pärast mitmenädalast ravi kas koju või puhkeduudest järelevalve, kuna osi raskemaid vigastusi saanud evakueeriti Narvast Leningardi plastilise kirurgia kliinikusse.

Rahva Hüäl ei teata, kas õnnestus nõudis surmahoivred. Samuti pole pole märgitud, kas liiklusõnnetuses eventuaalselt on süüdlas.

T. Jürisoo DA juhatases

Demokraatliku Alliansi aastakoosolek toimus 9. jaanuaril Balti Komitee ruumides. Üle 60 osavõtja kuulas kõigepealt dr. Christopher Jolin'i ettekande Nõukogude riideorganisatsioonide takitlast ja kuidas need töötavad Rootsis. DA esimeheks valiti tagasi Carl G. Holm. Juhatuses kuulusid ka Anders Larsson, Toomas Jürisoo (ka Eesti Sektsiooni esimees), John Gustavsson, Geza Molnar, Kjell Karlsson, Jonas Larsson, Mats Lundström, Ulf Sundberg, Anders Enhamer, Bengt Lofquist. Rida neist esindavad ka DA Stockholmist läänialaosaakondi.

Sekretär Anders Larsson oma aruandes rõhutas, et suur arv DA eniseid juhatuse liikmeid töötab nüüd juhtivatel kohtadel liberaalide, modernide ja üliõpilaste noorteorganisatsioonides. DA on kujunenud ettevalmistavaks esimeheks koostöö noorte jätkuvas poliitilises ja üksikundlikus tegevuses. 1972. a. asutatakse DA riigorganisatsioonile 20 osakonnale, mis nüüd Rootsis töötavad. Osakonnad Malmös ja Göteborgis on liikmetele arvuult suuremad kui Stockholmis osakond. 1971. a. tunnustati DA-i riigi ja kommunaalvõimude poolt ametlikult kui toetusõigustavaks noorteorganisatsioon. Stockholmis linna toetus makstakse juha eelmise aastal juulist alates. Riigi toetus on loota alates 1972. a. Pikad vaidlused toimusid mitmete resolutsioonide ettepanekute kohta. Üks neist toetab Lõuna-Vietnami rahva võitlust oma vabaduse ja demokraatia vastu kommunistliku agressiooni vastu. Teises resolutsioonis toetatakse vaba ja demokraatliku Bangla Deshi, kuusjuures teravalt arvustatakse USA hoiakut selles küsimuses.

Ohupolitsei ei peatanud kaaperdamisi

WASHINGTON — Ameerika Ühendriikides kavatsetakse ühe kolmandiku võrra vähendada lennukite poliitiliseks arvu, kuna ohupolitseinikud pole täitnud lennukite kaaperdamiste ärahoidmisel neile pandud lootusi.

Ohupolitseinike programmiga alustati 1970. aastal ja valitsus pani neile suuri lootusi õhubandide vastu võitlemisel ja nende kahjulikus tegevuses. Kogusummas trenniti viimast 1500 ohupolitseinikku, kuid seni ei ole esinenud juhtust, kus mõni neist politseinikest oleks nurja ajanud lennukit kaaperdamise. Ühendriikides õnnestus õhubandidele kaaperdada 1971. aastal 11 lennukit. 1970. aastal oli vastav arv 18 ja 1969 a. 34.

H. Pärkma E. Liidu esimehe k.t.

TORONTO (VE) — Eesti Liit Kanadas viimasel juhatuses koosolekul esitas Liidu esimees Elmar Siim ametist tagasiastumise palve niinimet. "erakorralise teadaande raamides.

Koosolek ei võtnud aga E. Siima tagasiastumist põhjriika-kohaselt vastu kuna esimees on valitud ELK esinduskogu poolt. Kõil leppis aga ELK juhatus sellega, et praegune ELK abiesimees H. Pärkma täidab kuni Esinduskogu koosolekuni esimehe tegelike ülesanded.

Teatriüritus Eesti Majas

Eesti Kultuuri Koonidise teatri-toimkond plaanib esimese etenduse Eesti Majas asuvas Scala-teatris 5. ja 12. märtsil.

Esitatakse A. Mägu "Valgus sinu käes", mille lavastab Lensi Römer. Osalistena esinevad Epp Loh-Sundström, Lensi Römer, Edmar Kuus ja Valdek Jürisoo. Proovide algustaj juba novembrikuus. Kuna näidandis on vähe tegelest, siis on võimalik külastada sellega ka teisi eestlaste keskusi, kaasaarvatud ka Lõuna-Rootsi.

Valdar Oinas doktoriks

Valdar Oinas omandas äsja California Tehnilises Instituudis (Caltech) doktorikraadi astronoomia alal teemal "Analysis of Normal and String-Lined K-Type Dwarf and Giant Stars".

Valdar Oinas on sündinud Tartus 12. veebruaril 1912. Ta õppis Indiana Ülikoolis Bloomingtonis ja ühes aasta Helsingi Ülikoolis. Lisaks õppis ta lühemalt aega Stuttgerti ja Münncheni ülikoolides. Lõpetas Indiana Ülikooli astronoo-

mia alal 1941 a. magna cum laude ja nimetati osakonna parimaks lõpetajaks sel aastal. Indiana Ülikoolis oli ta uurialalati osakonnas abiaks eesti keele õpetamisel. Saanud kolmeaastas stipendiumi, jätkas ta õpinud California Tehnilises Ülikoolis Los Angeleses. Oli seal hiljem assistent-õpetajaks.

Sportlasena on Valdar Oinas harrastanud tennis ja maad. Tennisel tuli ta korduvalt noorte meistriks Californiais.

EESTI PÄEVALEHT

Eestniska Dagbladet
Pestimeetaja Juhani Kokia
Vastutav väljaandja

(anv. utv.)
Arvi Moor

Toimetuse ja talituse:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, Tel. 016/14 77 72
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvestuse postigiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriers
Tryckeri AB Eskilstuna 1972

Tellimishinnad:
Aasta kr. 147-
Termin (4 kuud) kr. 53-
Kuu kr. 35-
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB

Kasvatuspäev arutas mida on vaja teha eesti noore ja vanema "äratamiseks"

Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimikonna ja teiste organisatsioonide koostööl Stockholmis Margaretakoolis 8. jaanuaril toimunud kasvatuspäeval (arvult kolmas), esitati kaks põhi- ja neli lühiettekannet nii teoreetilistest kui aktuaalsetest kasvatusprobleemidest rõhuga eesti noortele.

Esimises põhiettekandes käsitles dotsent Teodor Künnapas laste intelligentsi teaduslikku "mootmist" testidega, millele aluse panid psühholoogid sajandi algupoolel ja mis on levinud nüüd loomuliku osana pedagoogikasse kogu maailmas. Eestis alustas ulatuslikumat laste intelligentsi uurimist Jühan Tork oma doktoriväitlusega "Eesti laste intelligents" aastal 1940. Referent tutvustas mitmesuguseid käibelolevaid moodsaid intelligentsi testimeetodeid.

Suuremad uurimused on näidanud, et intelligentsus jaguneb vastab normaalsele kõverale, s.t. enamik indiviide on ligikaudselt normaalselt intelligentsusega, alla- ja üleintelligentsi arv, mis on ligikaudselt võrdne, väheneb mõlema äärmuse suunas vastavalt vahe suurenemisega keskmisest, nii et väga kõrge ja väga madala intelligentsusega inimesed on äärmiselt vähe, lõpuks ainult üksikuid.

Intelligentsus areneb laste juures alul kiiremini, hiljem aeglasemalt, kuni 15-16 eluaastani, pärast mida aeg samal tasemel ja täiskasvanute juures hakkab kahanema, alul aeglaselt

Helga Kerstell

ja hiljem kiiremini, kusjuures aga erinevad suured individuaalsed erinevused.

Intelligents arvatavaks kuuluvat võime teha hulk, mis on võrdlemisi sünnipärane, kuid siiski mitte täielikult, nii võib ka miljö avaldada oma mõju. Positiivselt mõjub laste intelligentsuse arengut näit, ka asjaolu, kui-võrd ema (samuti isa) aega leia- vada tegeleda ja kõnelda oma lastega.

NOORSOOKIRJANDUS

Teisena kõneles kirjanik Arvo Mägi teemal: Noorsookirjanduse probleemid. Ta ütles kokkuvõtteks järgmist.

Hea ja loetav noorsoo- (ning laste-) kirjandus peab olema päev, dünaamiline, kergesti loetav, huvitav, mis tohi sisaldada silmapaistvat "õpetlikkust".

Noorsookirjanik peab tundma selle noortegrupi mentaliteeti, kellele ta kirjutab (on olemas vähemalt 4-5 eri vanusegruppi erinevate huvidega ja vaeadele). Kirjanik peab sisse elama vastavate noorte maailma. Silmapaistev on, et viimasel ajal on eriti populaarseks saanud teosed, mille tegevus on kompleksideta ja talleteta ja teevad kõik vastupidi konventsionaalsetele reeglitele (näit. Astrid Lindgréni Karlsson ja Pipi Pikksukk). Miljö võib olla mitmekesine, aga selle kirjeldamiseks ei tohi panna liiga palju rõhku — tegevus on tähtsam!

Otse noortele kirjutamine on ka maailmakirjanduses suhteliselt hiline nähe. Suur osa "noorsooteoseid" on selleks "langenud" hiljem ja pole alge- lisele selles kavatsedud: Defoe "Robinson Crusoe", Swifti "Gulliveri reisid", Scotti "Ivanhoe" ja teised ajaloolised romaanid, Stevensoni

"Varanduse saar" ja Jules Verne'i fantastilised teosed. Meilgi loetakse Bornhöhet noorsookirjanduseks, Lutsu "Kevade" pole algselt noortele kirjutatud. Viimasel ajal on toimunud spetsialiseerumine, noorsookirjanikud moodustavad omaette grupi — samad tendentsid olid ka meil kodumaa.

Milliseid häid noorsooteoseid on meil olemas? Nende hulka tuleb kahtlemata lugeda Lutsu "Kevade", Janno "Vutimehed", Ristikivi "Seliid" ja "Semud", Parijõe ja Latiku jutte ja viimasel ajal kaks Helga Nõu raamatut.

Paraku on aga suurem osa meie noorsoole kirjutatud teostest sellisena nõrgad — sisaldades "vale sõnavara", liiga pikki ja keerulisi lauseid, õiges tempol aeglasem, enam staatilist kirjeldamist kui dünaamilist jutustamist, puudub pinge ja põnevus. Peale selle sisaldavad need teosed ühti valestintonaal- suse ja valepaatost, on silmapaistva "õpetlikku" tendentsiga.

Sama lugu on muide meie õpiku- tega, lugemikuduga ja skaudikäsi- raamatutega. Meie praegu juba vana- lisa-vanema ealised autorid ja toime- taja ei tunne tänapäeva noorsoo mentaliteeti ja huvisid. Noored "küp- sevad" kiiremini kui meie omal ajal, nende huring on teine, nad on har- junud televisioonsaadetes esinevate motiividega ja selle massmeedia tem- poga, neid ei tohi liiga naiivseteks pidada — kuigi me ise seda võib- ol- la omal ajal olime.

Mida peaksime tegema? Noorsookirjan- dust oleks hädasti tarvis. Meie noor- soo sõnavaras on suur auk "kodu- keele" ja tavallise kirjanduse luge- miks vajaliku keele vahel. Seda au- ku peaks noorsookirjandus täitma.

Majanduslikult on küsimus raskesti lahendatav. Kirjastuste kogemused on: noorsookirjandust nõutakse küll, aga seda ei osteta tarvilikul määral, kirjastused on noorsooteostele juurde maksnud — aga praegu pole see enam võimalik. Noorsooteosed on suhteliselt kallid — neis peab olema pilte, et need võistleksid teisekeelse- te vastavate raamatutega.

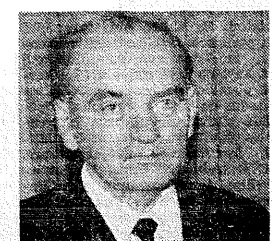
On vaja majanduslikku toetust väljastpoolt — meie kasvatus- ning noorteororganisatsioonide kaudu. Need peaksid noorsookirjanduse väljaand- mise oma asjaks võtma, neil on ka olemas aadressid. Noorsookirjanduse väljaandmine peaks toimuma kindla kava järgi — kas või sarjade kaupa.

Mida võiksime välja anda? Enne kõike uustrükke olemasolevatest headest teostest — sest need puu- duvad tänapäeva noortele lastevane- matel.

Võib tõlkida tänapäeva häid noor- sooteoseid. Oleks vaja meie noortel autoriteid, kel kontakti lastega ning noortega, uusi käsikirju. — Kõik see kiire iseloomuga, sest viivitamine pu- hul pole meil varsti enam noori, kes neid teoseid võiks lugeda.

NOORTETÖÖ

Lühiettekande sarja avas Eesti Komitee abiesimees Heinrich Mark, kes rääkis teemal: Noortetöö, võrdlus ja

Villem Muld

Dots. Teodor Künnapas

aspekte. Ta naelutas kinni mõdu- nud maade noorteororganisatsioonide poolt esitatud erinevaid seisukohti.

Politiitilises küsimustes on erinevus- sed suured. Kui näiteks Rootsi esi- ndaja deklareeris, et Põhjariikide po- liitiliste noorteororganisatsioonide kon- venteris enamik esindajaid on asu- nud eitaavale seisukohale NATO ja EEC suhtes ning on nõudnud Ida- Saksa tunnustamist, siis vastas saksa noortetöö autoriteetne esin- daja, et ükski saksa noorteororganisat- sioonide liitu kuuluv liige ei poolda NATO-st lahkumist, kõik pooldavad EEC laendamist ja kõik on skeptilise- sed Ida-Saksamaa tunnustamise suht- es. Siinjuures olgu märgitud, et Saksa kommunistlik noorteororganisat- sioon ei ole noorteororganisatsioonide hüdus kaussas.

Eesti noortetöö sektoris H. Mark pidas noortetöö põhimise eluküsi- mused, et noorteororganisatsioonides ka tegelikult toimuks noortetöö ja noorte kooskäimine.

Riikliku toetuse juhtimisega koha- like noorteororganisatsioonidele ning noortegruppidele vastavalt noorte kooskäimise arvule on loodud sood- samad eeldused noorte kooskäimise- seks. Noorteiinstruktor Richard Nor- velli pealesandeks algaval aastal ongi noorteororganisatsioonide tegevuse aktiveerimisele kaasatamine ja riikliku toetuse juhtimise kohalikele noorteororganisatsioonidele. — Noorte kaasatõmbamiseks eesti organisatio- nidesse tuleb organiseerida kursusi, kus käsitletakse ühiskondlikke ja po- liitilisi probleeme ja tutvustatakse eesti organisatsioonide tegevust.

Ülemaailmiline eesti noorte ku- leteklubi Kanadas eeloleval suvel peaks kujunema rahvuslikku tead- vust tiivustavaks suursündmuseks meie noortele ja seal kõlvalud seemneid tuleb hiljem arendada tulutoovaks vjaks meie noorteo- rganisatsioonide kaudu.

Teises lühiettekandes tutvustas Vil- lem Muld uusi vorme — eesti güm- naasiumikursusi ja täienduskooli- le, rõhutasid eriti vajadust eesti- keele õpetamiseks kõrgemal tase- mel.

Ilma eesti keele oskusteta variseb kokku kogu meie kultuuri pärimus siin paguluses ja sellega ka kogu meie olemus sotsiaalsed alused. Voi- me ju veidi aega lasta end soojie- dast sellest üksikute eestlaste isiki- kud edust ja saavutuste pärast — ja seda kahjuks vaid nii kaua kui nad end mingil moel eestlasteks tunnis- tavad või eestlusega on seotud. Kui meie ei taha olla kaduvad lehed a- gade-raamatust, siis on viimane aeg muuta oma suhtumist ellu, muuta kogu meie rootsi eestlaste aitiüldi. Miks siis just nüüd ja millises suu- nas?

Just praegu toimuvad tõised lä- biraäkimised rootsi-kooli ja hari-

Bonn: DDR võib olla miljöökongverentsil

BONN — Lääne-Saksa valitsus märgib, et Stockholmis peetavast mil- jöökongverentsist võib Ida-Saksa väga hästi osa võtta, ent mitte täisõigusliku liikmena. Bonn märgib, et see on täielikus kooskõlas UNO täiskogus heakstunnistatud Rootsi ettepanekuga, mille kohaselt osa voi- da võtta riigid, mis kuuluvad UNO-esse või selle allorganisatsioonides- se. UNO-sse ei kuulu kumbki Saksa riigipool, ent Liiduvabariik kau- lub mitmesale allorgi. DDR-i väljajätmine põhjustas m.h. N. Liidu ja Tšehhi kongverentsist eemalejäämise. DDR omalt poolt tahab osa võtta täisväärtusliku kongverentsiliikmena.

BONN — Liiduvabariigi kantser Willy Brandt on anetanud kogu oma Nobeli auhinna heategevusiks ostarbeiks. Kantseri pressiesindaja lähemaid detaile ei avaldand. Brandt ise viibis puhkusel Floridas pärast detsembris asetleidnud tipp- kohtumist Nixoniga.

NEW YORK — Tugevad liivator- mid planeet Marsil on vaibunud ja USA kosmoselaev Mariner 9, mis viibis Marsi orbiidil, on hakanud saama enneolematult detailrikkaid pilte. Teadlasi huvitavad eriliselt sügavad "augud" planeedi pinnases, samuti ulatuslikud kanalite sar- nanevad kanjonid. Mitiitilised on ka "leopardi-plekksid" mustrid, mis nädalasi-nädalasse muudavad oma välimust. On täheldatud ka jälgi vulkaanilistest tegevusest ning tugevat pinnase eroosiooni. Teadla- sed märgivad, et planeedi pinnases toimuvad praegugi veel muudatus- protsessid.

PRAHA — Tšehhi õpetajate häälekandja Uetelske Novini nõu- ab õppeasutustes senisest ulatus- likumai ateistlikku kasvatust. Atse- mis tuleks noortele rohkem aasa- pumbata ka noorteororganisatio- des, massmediumides, filmides ja klubides. Artikli autor rõhutas, et praegu kehtiv suhteliselt liberaalne suhtumine krikusse ja religiooni- peab kaduma.

duselu juhtivate isikutega Stockhol- mi eesti gümnaasiumi tegevuse uu- esi elustamiseks, eesti põhikooli laiendamiseks ja eestikeelse kõrg- astme loomiseks Stockholmis. Ja alati ja uuesti esineb küsimus, kas meie ise soovime, kas koolidel on küllaldaselt määralt õpilasi ja ees- laste oma loetus koolidele.

Millised võiksid olla siis minimaal- sed püüdnused lähemateks aastateks? Eesti gümnaasiumi täielike kursuste- ga kõigis aineis Stockholmis, eriti rõhku pannes kursustele, mis on määratud täiskasvanud õpilastele. Olulisema osana kooli tegevuses peaksid olema kursused eesti keele- ni algajatele, eesti keelt mitte os- kajatele ning kursused kõrgemal ta- semel. Eesti algkooli Stockholmis kur- susi täiendamine kõrgastme ulatuses. Seni algatatud täienduskooli te- gevuse laiendamine nii ulatuselt kui geograafiliselt. Uuesti alata kiriko- lliga ja seda eeskätt eesti keeles kuid ka teistes rahvuslikes ainetes, kuid ka eesti keele kirikooli-kursuses kõrg- emal astmel.

SOTSIAALPROBLEEMID

Helga Kerstell märkides noorte sotsia- alprobleemidest, viites, et 16-17- aastased noored on meie mõju- pir- konna äärmal või sootuks väljas- mistõttu neid haaravad kõik need mõjud, mis tulevad siis noortelihi- konna praegusest arengust: poliitilise- sed (näit. FNL, USA-vastus, paissi- fism) ja sotsiaalsed. Viimaste hulgas narkootika.

Nooruk, kelle ülemineku täiskas-

HAVANNA — Umbes 40 000 Kuu- ba üliõpilast peavad valitsuse de- kreedi kohaselt oma õpingud katkes- tama, kuna neid vähemalt kuue nä- dala vältel vajatakse töölisesa suhkruroo- ja tubakaplantaažides.

STOCKHOLM — Rootsi siseriigi lennuliini Linjeflyg tahab tõsta oma piletihinda alates 1. veebruarist 12 protsendi võrra. Toonitatakse et vii- mastel kuudel on Linjeflyg tööta- nud selge puudujäägiga. Mõnudeud büdzetiaastat oli võimalik tasa- kaalustada vaid tänu riigi raatdee- de streigile, mis lennuliinile tõi rohkem reisijaid ja kasumeid.

STOCKHOLM — Ajavahemikul 8- 11 veebruar viibib Moskvas ametli- kul külastajal ja vene välissi- ministri Gromõko külalisesa Rootsi välisminister Krister Wickman. Te- gemist on rutiniipärase viisidga, teatav välisministriteurum. Samuti pole veel teada, milliseid teemasid käsitletakse läbirääkimistel. Tõe- näoliselt aga puudutatakse DDR-i eventuaalselt osavõtu Stockholmil miljöökongverentsist.

vanute maailma on muutunud jär- kus, varasemaks ja tooremaks. Lei- ab uimastusvahendide sametpadjal! Meie noorte seas ei juhtu seda! Juhtub! Eriti kergelt kui kodudes on lahkellised.

Meie küsime, kuidas saab eesti pe- rekonnast võrsunud laps võõrduda oma rahvast. Meie süüdistame kodu- si. Unustame selle kõrvalt, et rah- vuslus noores võib esineda latentelt. Sama noor, kes etab igasugust läbi- käimist eesti rahvaga võib aga väl- jaspool kodu olla tuline eestluse kaitsja. Meie ei tea alati, mis on trots, ilmevõne mõju ja tõsine vee- ne. Sellepärast tuleb kannatada ja andestada.

Meie laseme noorel elada uues ühiskonnas uuel viisil teadmisel, et ligu uus sugupõlv loob uued vormid, uued väärtused ja uued eluõiguse teo- ooriad.

Arved Rossman tutvustas kehtivat eeskirju koduste lasteadeade ja mä- nuringide kohta.

LABIRÄÄKIMISED

Läbiraäkimised referaatide kohta kujunesid väga elavateks ja huvita- vateks ning kestsid ligi kaheks tundi. Sõna võtsid Maria Kleitsman, K. Meikup, A. Kajassaar, Erna Klem- mer, D. Estonius, H. Tarning A.Horm ja Mark I. Paljak.

Kasvatuspäeva lõpusõna ütles Eesti Komitee abiesimees Heinrich Mark, kes meenutas eesti haridus- ja noor- tetöö probleeme arengut Rootsis pa- guluses viimisesse aja välle. Lõpuks lauldi eesti hümmi.

STOCKHOLMI EESTI MEESKOORI 90. KONTSERT

22. jaanuaril kell 17.00

Medborgarhuset'i suures saalis

Sinule alati, kodumaa koitu vabade meeste laul!

Juhatab Lembit Letma, solist Alfred Pisuke'se Trio, klaverisande Hilma Nerep-Mossil.

Pääsmes Eesti Kultuuri Koondeas — tel. 11 31 16 või kohapeal. Pensionäridel pool hinda.

Stockholms toimus Lend Läände asavõtjate esimene koosolek. Medborgarhuseti suurde saali, kus kokkutulek toimus pühapäeval, kogunes paarsada Eesti Päävadele sõitjat. Neile andis informatsiooni Kanada-sõidu üksikasjadest, lisareisidest ja üldse Ameerikast ja Kanadast reisi organiseerijad ning kasutavate lennu- ja reisifirmade esindajad. Pildil vasakult Pan American Airlines esindaja Edgar Flinck, Nyman & Schultz müügisheff Nikolaus Westersten, Lend Läände peakorraldajad Richard Norrell ja Sven Hanson, Rootsi Eestlaste Esinduse esimees Leo Karupää ning pangakamreer Louis Mölder, paremal osa kokkutulekust asavõtjaid (EPL-Joto Lepper).

Ants Murakin Eesti Majas

Kolmekuningapäeval avati kevad-hooaja esimene kunstinäitus uues Eesli Majas, kusjuures avakunsti-kuks oli kahekümnendane juubilar Ants Murakin. Esmakordse näituse puhul uues E. Majas tahaks öelda paar sõna näituse kohta üldiselt. Eksponeeritud olid peamiselt välja-pandud ühte tupp, kusjuures avarad kõrvalruumid olid kasutusele muuks otstarbeks.

Kardan, et suuremate näituste puhuks, mis ei mahu ühte tupp, ei ole täiel määral elimineeritud häda, mis osutus vahest üsna tülikaks vana E. Majas: kui saalid on kinni seltskondlikuks otstarbeks, ei saa nendesse ruumidesse ulatuvat näitust vaadata. Küsimus on aga majanduslik ja kahjuks peab kultuur-pahasti muganduma selle järele, kuna on siiski majandus see, mis kultuurile, antud juhul kunstile, eeldused loob.

Oleks siiski rõõmustav, kui asjaomased funktsionärid sellele probleemile mõtleksid ja seda lahendada katsuksid. On ju kunst üks olulis-eme kultuurirühma avaldusi ja sel-lesena peaks temalegi katsuma lahe-damaid elutingimusi luua. Pealegi näib publiku huvi viimasel ajal enam kasvavat kui kahanevat.

Murakini näituse puhul ei annud ruumipuudus end nimetamisväärselt tunda, kuna ta väikeste-formaardist tõi mahutisid enam-vähem ühte tupp, kuigi küll osa tõi ruumi-puudusel oli seinale panemata. Küll aga võitis näitus antud olukorras, et eksponeeritud ei olnud kuhjatud mit-melt reakt. Samuti on sümptantsed väljapanekute seisukohalt maitsekad neutraalsed seinad.

Laiapalguline avakõne prof. A. Tuulselst valustas kunstniku ajalist ja kunstiusualist kuuluvust maail-jana ning andis juubelinäituse ava-misele vajalikku pidulikkust ja pon-dust. Ed. Reiningi sisukus sõnavõtt hiljem selgitas aga juubilarit teist pa-let — peamiselt ta tõi teatrideko-raatorina Viljandi "Ugalas".

Prof. Tuulise nimetas Ants Mura-kinile meele kunstis nestoriks ja peab kinnitama, et eakas kunstnik võitleb vapralt ja aukarust äratavalt oma Trooja all. Hiljutiust intervjuust EPL-is tekkis loetus, et on võimalik näha tagasivaadet ta pikale loomim-gaiale.

Arusaadavalt põhjusil on see aga väga raskesti teostatav ja esitatud on siiski viimaste aastate loomim, kõik monotüüpide. Huvipakkuv on, aga seegi, et üht kunna see kunstiliik — asukohaga maali ja graafika vahel — ei ole nimetamisväärselt vil-

jelemist leidnud käesaja kunstnike poolt (hiljuti manalasse varisenud värvimeister J. Grünberg välja ar-vatult).

Kui katsuda liigitada väljapandud töid motiivide järgi, siis on ikkagi domineerival kohal maastik, mille mitmepalgus Murakini alati on võ-lunud. Meenutagem ta varasemast loominguist kas või näiteks ta Har-ku maastikku, guash, ja Aikese eel-õli, millest esimene neljakümneenda-aastate algul oli Eesti Riikliku Kunsti muuseumi valduses, teine Kunstihoones.

Aktuaalseis monotüüpiais kujutab kunstnik Oster-Götlendi põide (Maastik pöldudega) ja talusid (Maastik taludega), Norra mäemü-rakaid tikurabiliste majadega nen-de jalal (Asula rannikul), randa laevadega, maastikku jõega jne. Nii siis ka üsna palju vett selle ele-mendi mitmes ilmingus. Nagu ta maastikest hooab rahu ja vaatlus-vat ilu (näit. tasakaalukas ja pehme Kesk-Rootsi), nii on vesigi kujuta-tud selle puhketundidelt, ilma ohu-ta, üksnes sinendav komplement ma-rohelusele.

Ent Murakin vaatab ka vee süga-vusse — ja nii olemegi jõudnud ta motiivistiku teise külje juurde: ka-lad, mollusikid, vähid. See osa Mura-kinini monotüüpiaist on, tublisti vä-r-virõõmsam, siin on palju turkoosi, punast, roosat, kollast. (Näit. vär-virikas Limuste rüüst ja Mere "õied"), millistest viimane lõkendab lausa punases.) Ühtlasesse koloreid hoiitud Kala (20 l) on silmpesta oma har-moonilisuses, samuti pisut värvirik-kam Kala (26).

Omette unustusliku meeleolu loob romantiline Vainukügu liblikaga tagapinnal. Kaldun uskuma, et just selle loomingu küljele dekoratiivsus viib meid lähemale kunstniku teise-le loominguale — dekoratsiooni-maali. Võibolla ei oleks huvituse-t selgitada ka paari kataloogis esi-neva "allvee-looma" nime, mis tun-

Jõulud Eestis

(VES) — Kuigi jõulud okupeeritud kodumal on ametlikult põlu-keelu all, olid jõululaupäeval kirikud Tal-linnas tulvil rahvast, nii et pooled kirikuisse tungelajast pidid ukse ta-ha jääma. Sellepärast korraldati hil-jem teistkordne jumalateenistus sa-mal õhtul kõigis kirikuis. Kirikuis olid jõulupuud, laulsid head kiriku-koorid.

Samas aga lähendab ta meid ka "võõrazle" maastikele. õpetades ni-gema ilu ja kodusust ka siin. Sest loodus on seegi, mille tervikuse meeldi kuulume tiliukese osana, kus me ka ei asuks.

Kõrge-alalise loominguvarsekele kunstnikule soovime aga jätkuvat tööõõmu ja värvidel helendust. Kah-ju oli arvurikkal publikul, et ta oma juubelinäituse avamisest isiklikult osa võtta ei saanud. Kunstisõbrad näitsid aga oma tänuilikkust ja hinnangut hulgaliselt ostude niol.

Näitus on avatud 29. jaanuarini.

Eevi End

Hõimupidu Metsakodus

Ajakirja "Karjalan Heimo" jõi-lumubris (nr. 11-12, 1971) teata-takse, et karjalaste viiendad hõimupidused toimuvad Rootsis ja nimelt Metsakodus. Sellekohane ot-us olevat teatud karjalaste kokku-tulekul Borås 9. okto. 1971.

20-hektarilises Metsakodus on või-malik korraldada ühismajutust, tel-kimist, kusjuures telke võib üürida, võib pidutseda ja jumalateenistusi pidada nii väljas kui ruumides, saad saunas kōla, ujuda ja isegi tantsida ja õhtulokkidel põletada. Keskus ei ole kuigi kaugel Falköpingi linnast.

Nii kujuneb reekordne hõimupidu, üteldakse ajakirjas senistest rahvati-hedameks, sugulaste ja tuttavate koh-tumiste poolest erakordsemaks. Edasi selgub, et hõimupupe korral-damistomikonda on valitud prouad Jehkimaäinen, Nordberg, Otkala ja hõimuvõljed Simonen, Sillanpää ja praost M. Juhkam, kellele tehtavaks on informatsioonid andmine soome-keelses leheküljel. Kava eest hoolit-ses Soomes toimiva Karjala Hari-dusseltsi esimees B. Karppela.

Teatri- ja keelemees ANTS MURAKIN

Stockholmi uue Eesti Maja ruumes käib praegu Norrköpingis eluneva Ants Murakini monotüüpide näitus, millega ühtlasi märgitakse kunstniku 80-ndat sünnipäeva. Näitus on kõigiti õnnestunud — seda on saanud kunst-iline kordaminek ja kriitikutel tun-nustavad hinnangud. Külalastajad on olnud erakordselt rohkearvuliseid ja ootud väga elavad. Hinnalt on mono-tüüpide kõigile kättesaadavad — need kõiguvad 300-400 krooni piirides.

Näitus saab kahjuks anda ainult ühe tahu Ants Murakini loojaisiksuse mitmekülgsest ja kultuurilise tegevuse huiuladest. Maalikunstniku kutse kõrval on ta tegeleud teatri-dekoratsioonide valmistamisega, lei-nud pidevalt kaastööd ajalehtedele ja ajakirjadele, olnud kunstikriitlik, loovalt süvenenud kõnekeele, eriti la-vakeele probleemidesse. Töötanud kooliõpetajana. Väärib märkimist, et noorusaastal olnud aktiivne sportlane ja koos ajakirjanik Arnold Sepaga teostanud ühemehe-süstald pioneer-sõidu mööda järvi ja jõgesid Viljan-dist Pärnu. Samuti on Ants Murakin silmalaadse loodusteadusliku raamat "Paani riigis" autor.

Lavadekoratsiooni loominguaga on tegeleud mitmed meie tuntud maali-kunstnikud (J. Köler, K. Raud, A. Janzen, K. Mägi, A. Vabbe, R. Ny-man, P. Aren jt.) kuid neile on see olnud juhtuotoks, hobbiks. Ants Mura-kin on aga olnud rida aastaid kind-lapalgaliseks dekoratoriks "Ugalas" ja juhtivalt töötanud teatritöö korral-damisel. Tema ettepanekul organisee-riti "Ugala" kutseliseks teatriks ala-tes 1926. Skitse tema lavadekoratsio-nidest pole võimalik paguluses esi-tada — need on kas hviinenud ("Ugala" teatrihoone põles maha sõ-jakeerises) või muidu kaotisi läinud. Kodumal ilmunud Frits Matti eesti teatri lavapildi alajoo 6ldakase Ants Murakini dekoratsioonide kohta, et tema lavapildi kompositsioon on hästi läbi mõeldud ja kunstipäraselt teostatud. Ta ehitab oma lavapildid üles peamiselt maalitud dekoratsio-nina, taotledes avaruse illusiooni, kuid kasutab lava esiplaani ka ker-gedil plastilisi dekoratsioone. Selline kujundus on väga meeleolukas. Ope-rettide kireva värvirikkuks ja pom-poose pidulikkuse saavutas ta leiqli-kult kunstipärase draperimisega. Eesti teatrist tuli "Ugala" esimee-na välja: suurejooneliselt vabaohu-lavastustega. Ja Ants Murakini on suuri teinend vabahouetenduste la-vehiliste probleemide õnnestunud lahendamisel.

Ants Murakini lavadekoratsiooni-dest tuleb eriti esile tösta lavapil-te A. H. Tammsaare "Juuditiile" K. Kra-seri "Gaasile", A. Kitzbergi "Nõud talule", F. von Schilleri "Wilhelm Tel-ile". Lavapilt avas teose sisu ning sulas lavastusega kokku autori ideed kandvaks tervikuks.

Ants Murakini kui teatri-inime-sest kõneledes ei saa jätta mainima-ta ta väärtuslikku panust teatrilavalt kõneleva keele puhtuse, häälduse foneetilise selguse eest võitlemisel. Väija rookida tuleb kõik võits ning väär! Kool tegeleb peamiselt keele kirjapooise küljega, kõnepooisele kül-jele pööratakse vähem tähelepanu. See on nagu jäänud aja inimese pri-vaatseks asjaks. Ometi on inimese tähtsaim endaväljendamine vahend ta elav kõnekeel. Kõige kvalifitseeritud sõnakunstnik on näitleja. Tema elav sõna on ta nagu ning ta fluidne ise, mida kuulaja kõige otsemalt tajub. Ajakirjas "Teater" avaldas Ants Mura-kin sarja kirjutusi eesti lavakeele alustest ja sellest, kuidas näitekun-stnik peab oma peamist relva hoidma vaheda ja loogivõimelisena. Lavaline sõna kohustab rohkem kui seda tava-lisi arvatekole!

Keelemehena on Ants Murakini teenid ka "Kalevipoja" tõlkmisel ungari keelde. Sõjavangjanna esimese maailmasõja ajal Ungaris viibides õppis ta ära ungari keele ja võis "Kalevipoja" tõlkmisel kaasa aidata raskemate mõttekäikude ja kõne-käänude tõlgendamisel adekvaatse ar-haailise vormi leidmisel.

Ants Murakini monotüüpide näitus on avatud esmaspäevast reddeni kel-la 12-17, laupäeviti kella 12-16 ja pü-hapäevadel kella 15-18. Näitus sule-takse laupäeval, 29. jaanuaril.

ED. REINING

Küalisõpetaja Södertäljes

Södertälje koguduse jõuluõhtu ju-malateenistuse pidas tänava küla-lisena Enskede koguduse kominis-ter Johan Lindström, kes on lõpet-a-nud Tartu ülikooli usuteaduskonna ja Läänemaa ühisgümnaasiumi Haapsa-lus. Rootsis on ta teeninud senini rootsi kogudusi, kuid jutlustanud ka eestlastele ja toetanud nende ki-ridlikke talitusi. Viimasel ajal oli ta seotud õpingutega teadusliku kraadi saamiseks Uppsala ülikoolis.

PAIDEST BUDAPESTI

Soome romaani eesti tegelastega

Martti Santavuori: Rukhina tie, romaani, 383 lk. OY Karisto, Hämmentina 1971.

Soome ilukirjanduses on ajaloolisel romaanil tugevad traditsioonid. Vennasrahva kirjandusajaloos leidub näiteks autoreid, kes evivad doktorikraadi ajaloos (Santeri Ivalo, 1866 — 1937), ja akelle ilukirjanduslik looming ajalooliste romaani näol on seotütu oma üksikust autentsusest täpne, nii et vastavade teoseid võinuks kasvõi ajaloo õpikuteks kasutada.

Ka kaasaegsena soome kirjanduses on ajalooline romaan järele esindatud. Üheks selle žanri kandvaks nimetaks on kirjanik Martti Santavuori kes hiljuti pühitses oma 70. sünnipäeva (sünd 11.11.1901). Ta viimase aja looming koosnebki peaaegu kõikidest tihedalt ilmunud ajaloolistest romaanidest, mis ajestiku asjatundlikkusest liginäevad otse professionaalsele. Oma tähtpäeva eel avaldas ta uue, laiahaardelise romaani "Rukhina tie" (Vürsti tee), mis käsitleb Euroopa ususõdade ajalugu 17. saj algusest ja on eestlastele huvita veelegi poolest, et koguni kolm romaani silmapaistvat tegelast on eesti päritoluga. Osa romaani ühipevavast tegevusest sininib pealegi Eestis, olles lähtepunktiks romaani intriigile.

Romaani nimikujuks on Transilvaania vürst, Ungari valitud kuningas Gábor Bethlen, kes Ungari ja Kesk-Euroopa protestantidele eitas sena rolli, mis Gustav II Adolf evis Rühjale, võideldes katoliiklike võimudega, eestkäit keiser Ferdinand, Ungari kroonitud kuningas vastu. Mõlemad protestantide mõõgajad olid ootid üksteise liitlusi ja astusid hiljuti isegi sugulussuhteteks, kui vürst Bethlen koostöösest ühele oma uueks abikaks kuninganna Maria Eleonora öde. Ühised võitlusedmärgid tekitasid KSK-Euroopa ja Põhjala vahel küllaltki tiheda kontakti, mis vahelühidena haaras endasse ka Baltikumi ja Poola koos oma keerukate ajalooliste ja võimuvahetustega. Ei ole ime, et selles keerises eksib lõunasse ka tegelasi soome ja eesti päritoluga, küll Rootsi sõjajärgude küluerina, küll muudest asjaoludest aetuna.

Üks romaani eestlastest teategelasi on Jaan Määr, Riia linna kodanikekard lipnik, kelle venemad on omal ajal Paide ligidalt siirdunud Riiga ja seal oma usinusega tõusnud sellele järjele, et on suutnud anda oma poiale tolle ja kohta küllaldaselt hea hariduse koos ladina ja saksa keele oskusega.

Ühel juhuslikul perekondlikul külastägilgi Paidesse saab Jaan endale tagasi teel Riiga kaks kaastel, kes kisuvad ta elu talle seni aimamata suunas. Üheks on Ingerimaalt tulnud rootsi sõjaväelase kuulus omlasest ohvitser Berik Antinpoika (Hannu), marsal de la Gardie salajane külner ja teiseks seikluslikult sõimitud juhtutvus, Paide rätsepeimeistri kahtlase elukommetega küll veetiev leks Linda Jänes. Teel liitub nende seltsi veel Reinhold Helfrich, Kuuramaa Antzi pahameelise lossihärra Farenbach'i kirjutaja, ja keda völvur rätsepalaks hakkab kiiresti oma sõrme ümber mähkima, nagu ta seda varem juba oli teinud Jaaniga.

Reit Riiga saab Hannu juhtimisel alguseks veelgi suuremale seiskusele läbi Euroopa, kusjuures selle omapärase neliku oli ja käekäik on põimitud pidevase sõltuvusse üks-teistest. Paide rätsepeimest kujuneb üks tolleja Euroopa suurimaid naisseiklejaid Linda von Abersteni ja Linda von Farenbach'i nimele all, kuna tal peagi õnnestub võluda ja siduda teist samaladest pottivri ja seiklejahinge, Antzi lossihärrat Wollmar von Farenbach'i ja temaga abieluuda. Uut positsiooni kasutab Linda pidevaks ülestõlgimiseks andlisuhte redellil, kuni sellele Unbaris

seab piiri kurjasilma-kahlustus, pärast seda kui vürstinna Bethlen järsku on haigestunud Lendale antud audientsi järele. Jaan ja Hannu selle vastu naiduvad kui Põhjala kuninga külnerid ja uljad sõjamehed suurt soosingu, saades aninimetused Eszter ja Fin-ur, Jaan Hiljem koguni "perekonnanimi" Janos Rigae.

Ühe olulise tegelasena kuulub seltskonda veel Jaani ja Hannu ratsasulane Mats, samuti eesti päritoluga. Teekonnal Paidest Riiga on Hannu nimelt päästnud Võhma ligidal mõisniku võllapuust noore, vastuhakku üritanud mõisaroja, kes tänuhakkusest kiindub oma päästjasse jättes ta truuks saatjaks läbi ohtudekka Euroopa. Oma elava vaimuga kohane Mats kiiresti oludele kõigjal, õpib Ungaris kiireimalt kohaliku keele ja on kallima leidnult juba muutumas ungarlaseks, kui langeb Wollmar von Farenbach'i mõõga ohvriks ühes Ungari piirikindlustuses, poolele.

Eestlastest tegelased on kujutatud suure sisseelamisega ja sümpaatselt, isegi seikleja Linda, kes on raamatut üks huvitavamaid kujusid oma rahutus pürgimises välja viitlusest ja oma sellele tungile kohandatud moraalmõistest, milles sellest hoolimata ei puudu teatud truudus. Jaani aeglaseluse, visa ja kindel loomus koos sünnipärase andekuse ja õiglustundega on kindistatud usutavalt ning vilunud sulega. Lausa liigutav on aga traagilise saatusega Matsi lugu, kes puistab enda ümber eestikeelseid vanasõnu nagu kuld ("sõda oli kõrv korda, aga mitte silma nägema"), leandess mõitvut Kuuramaalastest röövritüli käe läbi kasutaj Ungari ja Austria piirialal.

Kuna romaan on otse filmilisel teatraselaks, kujuneb eestlaste riikale seda tähepanuväärsemaks, Eesti- ja Baltikumi ajalugu on Jaani suu läbi muide selgitatud liimilalt huvitaval ja tabaval kombel (näit. lk. 167—169). Otsesed väärarutis Eesti ajaloo üksikajadega ühenduses on raske leida, niivõrd riiklik ja autentne näib olevat allikmaterjal. Kui ehk mõeldaks vaadata sellisest piasjast, et "viru valge" terminina (lk. 33), peaks pigem viitama meie päevadele kui 17. sajandi alguaastale. Samuti on Jaa-

Martti Santavuori, ajaloolise romaani autor, valdab ka eesti keelt.

ni jutustuses vürst Bethlenil Baltimaid nimetatud Jumalamaaks peaks aga vist olema Jumalamaa-mas, s.o. Maarjamaa. Rohkelt erinevats eestikeelseid lauseid leab vaevalt mõnd trükkivaga, ilmselt on see eestikeelt hästi valdava autori isiklikuks teeneks.

Baltimaaide kaart aastast 1600 raamatut tagaaknel on heaks orienteerijaks tegelaskonna liikumisel, ent annab ühtlasi suurepärase ülevaate tolleaegseist keerukast võimusuhest meie kodumaal. Peale selle on teos rohkelt illustreeritud kauni vanaaegse graafikaga ja võtmepositsioonid olnud tegelaste käekirjanäidete muistseist ürikust.

Kokkuvõttes on tegemist raamatuga, mis viib eesti soost romaaniategelased Euroopa ajaloo radadel kaugemale kui ühegi senise autori teos, kaasa arvatud eesti oma kirjanikud.

VALEV UIBOPUU

Kaks lahkunud Eesti sõpra rootslaste seas

Uue-aasta päeval lahkus kiire surma läbi ambulantsautos teel Herrvikist, oma alalise elukohast Ynglani järve ääres Nykvarns Söder-tälje haiglasse krabv Carl Göran Axelsson Mörner. Kadunud oli suur eestlaste sõber, kelle noorepõlve sõprade hulka kuulus ka kapten, Eesti Vabadussõja sangar, soomusauto "Kalevipoeg" komander ja VR 11/3 kavalier Einar Lundborg, kindral Umberto Nobile päästja.

Kuni oma pensionile minekuni 1969 a. oli C. G. Mörner Patent- ja Registreringverketi ametkonnas büroodirektoriks. Ta oli laialdaselt kuniistlike impulsidega ja huvidega ning tunnustatud kujur n.n. Halmstad'i grupist. Lahkunu oli Mörnerite sugukonnahingv esimeheks. C. G. Mörneri sõber Stefan Stjernstedt oma nekroloogis Sv Dagbladet 5. jaanuarist on lahkunut järgimisel iseloomustanud:

"Göran Mörner oli hea ja usaldusväärne ametnik. Kuid sellele lisaks oli ta ka erilaadset armastusväärt, sõbralik ja abivalmis inimene kõigi vastu, ülik selle sõna päras mõttes. Oli, seni kuni jatkus tervist, rõõmsameelne ja humoorikas kaasselitskonnas."

C. G. Mörner oli sündinud 3. juunil 1908 a. Djursboms landsövshövding krabv Axel Mörneri ja selle anikana Stina, sünd. Djurkolu pojana. Lõpetas Halmstad'i gümnaasiumi ja Uppsala ülikooli õigusteaduskonna. Lahkunut jäi leinama abikasa Gert-rud, sünd. Nissvandt, kasupoeg Mag-

Teisipäeval, 21. detsembril 1971 a. sängitati Stokholmi Metsakalmistul maaulda Martha Maria Arenander.

Lahkunu oli üks nendest hakkajatest ja ennactohverdavatest soome naistest, kes Eesti Vabadussõja raskeimal ajal, 1918 a. detsembril lõpul saabus koos major Martin Eikströmi vabatahtlikega Soomest Eestisse, et -sanitar-öena leevendada haavatute ja haigete kannatusi ja pakkuda neile abi lahingulokorras. M. M. Arenanderil oli sellal juba Soome Vabadussõda seljatga, millest ta oli osa võtnud ühe öödekooli lõpetanuna. Pärast Eesti Vabadussõjast naasmist abiellus M. M. A. ja siirdus mehega alaliselt Rootsi elama. Soome Talvesõja puhkedes kiirustas ta jälle sünnimaale, et pakkuda oma oskusi ja abi oma rahvale ja armeele. Ta töötas öena Kupro väli-laatsaretis ja kui saksa armeed invadeeris Norrat, ruttas lahkunu koos soome vabatahtlikega appi norralastele, töötades seejärel Tromsö väli-laatsaretis. M. M. A. võttis osa ka Soome jatkusõjast ja Rootsi pärast sõja lõppu tagasi tulles tegeles haigete soome laste abis-

Nõuk.Liit rõhutab Solzhenitsõni nn. kulaklikku tausta

MOSKVA — Mõõdunudaastane Nobeli kirjanduslaureaat Alexan-der Solzhenitsõn sai tugeva kallaletungi osaliseks Literaturnaja Gazetas, kusjuures atakki täiendas omalt poolt ka uudistebüroo Tass, kes saatis edasi artikli kokkuvõtte. Mauhugas tuuakse ära Solzhenitsõni perekondliku tagapõhja, rüudhüades, et kirjaniku vanaisa omis Kislodovskis. Kaukasias põhjasaas, suuri farmi. Selle suurust oli sajandi alguses 4 000 tündrimald, peeti umbes 20 000 lammas jne.

Kuna põllumajandis töötas vähe-malt 30 inimest, kuulus Solzhenitsõ-ni vanaisa kommunistliku terminoloogia kohaselt "kulakute ja vereimejate klassi". Seda küll ei nimeta-ta, vastupidi, N Liidu kirjanduseaja-kiri väidab, et toimetusel mingil vii-sil pole mõttes etableerida mingit vulgaarset sotsioloogilist sidet ühe isiku perekondliku tagapõhjaaga ning tema üleskasvatja miljöoga. Ent vi-hje on siiski olemas ja see on nõu-kogude-maailmas tõsine süüdistus kulalt.

Paradoksaalne on muide asja-olu, et Solzhenitsõni perekonnaaja-lugu on lähemal uurinud Ham-

burgis väljaantav ajakiri Der Stern, mille andmeid "Literaturnaja Gazeta täiesti loomulikult rut-tas ära kasutama oma huvides.

Artiklis rõhutatakse edasi, et Solzhenitsõni teoses "August 1914" on ää-nekritiitunud leidnud sovjetivastast tendentsi. Konstateeritakse, et kir-janik ise saatis käsikirja Pariisi koos põhjalike instruksioonidega. muu-hilgas honorari suutes.

Paljud poliitilised vaatlejad ää-änes arvavad, et Solzhenitsõni teo-se "antisovjetlikku" tendentsi allakri-ipsutamine, eriti veel asjaolu, et se-da on märgatud ka läänes, on tõ-sine asi. Pole põrmugi võimatu, et vene võimud plaanitsesid Solzhenitsõni vastu kohtuprotsessi, kus teda sel juhul süüdistatakse. N Liidu riigikorra laimamises. Karistused sei-le eest on N Liidus ranged ja süü-dlast ootaks ilma mingi kahtlusea aastatepikkune viibimine mõnes töö-lagris.

Tseitsalt aga oletatakse, et Solzhenitsõni N Liidu võimud siiski ei jul-ge puutuda, kuna kirjanik on sa-avutanud maailmakulsuse. Kohtup-rotsess toetaks liiga tugevat oposi-tiooni isegi vene harilaste ringkon-dades. Võibolla leavad võimud Solzhenitsõni vastu rafineeritumaid me-todeid.

Neist üks oleks kirjaniku väl-jasaatmine läände, nagu see sün-disid Valeri Tarsiseaga. Ja läänes vi-ihiv Solzhenitsõni oleks Kremble tielikult kahtluta ja kirjandusli-kult surmud, kuna sel juhul oleks temalt ära võetud tema literaarne tagamaa vene lugejaskonna näol

U

Sovjet uurib Skandinaaviat Tartu kaudu

Dagens Nyheter avaldas Sulo Hu-ovineni sülest artikli Nõukogude Skandinaavia-uurimusest, märki-des, et ära kasutatakse Eesti ise-seisvusega sidemeid ja Tartu ülikool on Skandinaavia suunas võetavate teaduslike sidemete kes-kusks koos Petrozavodski ülikoo-liga Karjajas. Tartus nimetab Huo-vinen Skandinaavia-suuhetege ühen-duses keeleprofessorit Paul Ariste.

Peamine nõukogude huvi on suuna-tud Soome ja Rootsi suunas. Taani, Norra ja Islandi osas on uurimiste-gevus tagasihoidlik. Ilmutatakse Tar-tus koostatavat aastaraamatut "Skandinaaviskj shornik" (a. alapealk "aga "Skritter om Skandinavien", mis on nüüd ilmunud juba 16 aastat. Artikli-d on sageli ebaühtlase taseme-ga kvaliteetiselt, sageli aga vastuvõetava niivõga, märgib Huovinen. Viimas-es toimetises esinevad artiklid kau-neuroopa osast 17-nda sajandi kau-banduses Eestiga, okup. Eesti osast N Liidu—Soome kaubanduses, soome lapuallikumusest, rootsi riigikaitalis-mist väliskaubanduses, samuti tü-tustatakse rootsi koollireformi ning Stockholm, Helsingi ja Oslo linna-südameke arhitektoonilist ümberku-jundamist.

Huovineni artiklid illustreerib Tar-tu ülikooli piit.

Ida-Preisi olileiud

"Nafatotsijad Baltikumis" on pealkiri Rahva Häältes teatele, et Kalingnadril oblastis (Kalingnadr on Königsbergi uus nimi ja seega on tegemist Ida-Preisimaaga) on rannikul teostatud puurimisel avas-tatud õli, mis minevat lähema viie aasta jooksul ekspuatareerimisele.

"Viimaste aastate uurimused näi-litavad, et Baltikum on ka nafataraajo-nina perspektiivne", kirjutab leht, kes ilmselt on Baltikumi mõiste laiendanud ka Ida-Preisimaale.

M. M. A. oli sündinud Soomes Viiburi 10. märtsil 1899 a. Teda jäi leinama poeg laste ja lastelastega ning õed.

Jüri Remmelgas.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Kohaliku elu

BORAS

BESS aastakoosolek

BESS peakoosolek toimub pühapäeval, 30. jaan. kl. 15 endistes BEK ruumides, Fristadsvägen 73. Päeva- korras koosoleku rakendamine, 1971 majandusaruanne, 1972 tegevusaruanne, 1972 eelarve, 1972 liikmemaks, 1972 tegevuskava, valimised põhikirja järgi, kohal algatatud küsimused.

Pärast koosolekut pakutakse kohvi. BESS juhatus ütleb kõikidele liikmetele ja noortesõpradele tere tulemast.

GÖTEBORG

Hiidlaste-saarlaste õhtu

Traditsiooniline hiidlaste-saarlaste kokkutulemine ja hubane kohvilauas koosolemine toimub tänavu laupäeval, 29. jaanuaril kell 19.00 Munkbäckli kooli selskondlikes ruumides — samas kus peimistel aastatel. Osavõtmaks 10.-

Kuna ruumid on väikesed ja tung peole suur, palutakse osavõttu teada hõlpsalt teisel päeval, 25. jaan. Engsole, tel. 55 33 06 või Pahtmanile, tel. 13 45 52. Korraldajad loodavad rohket osavõttu ja ütlevad kõigile tere tulemast.

GÖTEBORG

GPK aastapeakoosolek

Göteborgi Põllumeeste Kogu korraldane aastapeakoosolek toimub laupäeval, 22. jaan. kl. 15 Eesti Majas, Drottninggat. 27, 4-as korrus. Päeva- korras avamine ja rakendus, 1972 tegevuskava ja eelarve, valimised, üleskerkinud küsimused ja läbiarvamised.

Juhatus loodab, et võimalikult kõik liikmed koosolekust osa võtavad. Kui vajakuulutatud ajaks ei ilmu kvorumiks vajalik arv liikmeid, toimub koosolek pool tundi hiljem, olles kokkuvõtte 6 põhjal otsusevõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata. Koosolekule järgneb samas koosviibimine kohvilauas vabatahtliku tasu eest.

● New Yorgis sai 75-aastaseks Rudolf Rätsep, pärit Võrumaalt Säänast, kes iseseisvuse ajal töötas Tallinna Eesti Kirjastusühisuses, mis andis välja "Päevalehte" ärjühhi abina. Ta on abielus kunstnik Hil- da Rätsepaga, n-na Nyman ja elab USA-s 1922 a. peale.

Õhtu Feferbergi juures

Naine teise pool lauda on ameeriklanna. Ta räägib pikkamööda ja rahulikult ning mul on kerge teda kuulata. Ta kirjeldab just Shoti maastikku kust nädala eest on tulnud, aga ma ei jälgi ta sõnu mitte väga täpselt, vaid vaatlen neid hüplevaid täppe tema silmatarades, mida laul põlev kiitlulatu esile man- nab. Need on kord pruunid, kord rohelised. Kirjud silmad. Ka juuksed on tal kirjud, seal on pruunid ja hallid saigus valdumisi, kuid ma ei saa aru, kas need on loomulikud värvid või juuksuri tehnika tulemus. Polegi ehk vaja teada. Pigem leppida sellega, et ameeriklannad oskavad nii välja näha nagu oleksid nad alati kusalil kolmekümne ja viiekümne eluaasta vahel. Mõtleme vaikselt, et see on kunst mitte vä- hened eestlannad on ära õppinud.

Valisime just selle restorani, kuna siin serveeritakse traditsionaal- seid juudi toiteid ja valides toidu- kartitult "Kreplachi", "Teholendi" ja "Gefilte Fishi" vahel, otsustame vii- mase kasuks, kuna see on kerge ja maitses kalatoit. Soovitame seda oma kaaslannale, kuna tean, et ameerik- lased söövad väga vähe kala. Ja jüunan ka tähele panna, et leib on israeli keels "lekham", sool "me- lakh" ja vein "yayin". Naaberlau- dadest kostab peale ingliskeele veel prantsuse ja saksa keelset juttu. Ka ameeriklanna vaatab ringi ja ütleb siis: — Te olete siin ainuke blond inimene, sellepärast panin Teid juba hotellis tähele.

See polnud päris õige, teadsin, et hotellis oli veel blond noraalanna ja turjakas soomlane, kes portjelele õpetas soomekeelseid sõnu, aga ma lasksin end meelitada. Ta oli seda ütlenud juba Sherut-taksis millega sõitis vaatama Chirbet Qumrani. Olime selles sattunud kõrvuti istu- ma ja ta oli mulle jutustanud, et elab Dacotas ja töötab ühe ülikooli juures.

Vaatan kirjused täppe ta pupilli- des ja küsin: — Kas teate midagi esseeride usalahust ja nende kloost- ri varemiste Chirbet Qumrani juu- res, mida täna nägime?

— Mitte väga palju, saan vastuse, aga olen lugenud, et saduseeride ja variseride kõrval oli see kolmas usu- lahk vanas Iisraelis ja et neil oli

väga kõva distsipliin, nad loobusid oma varast, elasid lihtsalt, aitasid li- gemisi ja tulu nende tööst läks ühi- sesse laekasse, kust kaeti kõikide tar- bed. Usulahu juhti tuntakse ainult kui "Õigluse õpetajat" — tema nimi on tundmatus jäänud.

— Kas siin pole mingi paralleel praeguse Iisraeli kibutzitega?

— Kindlasti on, see on üldse hivi- tav, kuidas need ideed siin maal on kujunenud.

Keegi ajaloolane peaks kätte võtma ja järele uurima, kas mitte Karl Marxgi ei olnud ehk tuttav esseeride süsteemiga ja et kogu tema kommu- nistlik õpetus on hoopis siit maalt oma alguse saanud ja pole mitte Marxi enese looming. Ameeriklan- na jääb hetkeks mõtlesse ja lisab: — Teoreetiline on ideede ajalugu hoopis põnevam kui reaalse ajalugu. Gurnani klooster asus mitte kaugel kohast Jordani jõe ääres, kus Risti- ja Johannes ristimisi toimetati ja te- ma pidi kindlasti esseeride õpetuse- ga tuttav olema, samuti võib seda oletada Jeesuse kohta, kuna temagi läks neljaskümneks päevaks kõr- be — just niisamuti nagu tegid es- seeridki.

Usundiajalooliselt on ju ristiusu tagapõhi teada, dualistlik maailma- mõistmine hea ja halva, jumala ja kuradi näol on pärit vanast mesopo- taamiast, sealt oleme ülevõtnud kol- me inglil nimeki nagu Gabriel, Ra- fael ja Serafim. Juutide jumal Jah- ve oli halastamatu ja karm Jeesus hakkas kuulutama armastuse Juma- lat ja lunastamist. Kõige puhtaimaks monoteistlikuks usundeiks on aga jäänud juudi usk ja islam, ristiusk on muutunud triteistlikuks, kuna usutakse Isa, Poega ja Pühavaimu ja Neitsi Mariat kummardatakse na- gu mingit paganausa jumalannal omal ajal kummardati.

Ameeriklanna loeb mu näolt ülla- tuse ja naeratub: — Oh ei, ma pole usundiajaloolane ega ka mitte ateist, olen ainult trenenit analüüsivalt mõtlema, teadusliku töö juures tei- siiti ei saa.

Oleme jõudnud kohviõuamiseni ja ma panen ette selle kõrvale maista "Apfelstrudeli", see on juudi pagari- te spetsialiteet. Katsun anda jutua- jamisele teist suunda ja küsin: Kas arvate et Iisraeli riigil on tule- vikk?

Ameeriklanna mõtleb silmapilgu ja vastab: — Ühiskonda kannavad inimesed, ja ideed mis nende tege- vust suunavad. Juudid on pikad sa- jandid olnud maapagulased ja nad on toiminud just niisama, nagu kõik pagulasgrupid kõikidel aegadel on toiminud. Vanast kinnipidamine on alruke, mis pagulasil alib tunda kuhugi kuuluvust ja pea igal in- mesel on vajadus tunda oma juuri kusagil kindlas pinnas olevat. Kõik uus ähvardab seda nõrka kindlus- tunnet hävitada ja seepärast ollakse instinktiivselt sellele vastu.

Võõras, pagulas ümbritsevas ühi- konnas tekkiv uus on aga vastuvõet- tav, ümbruse uuendused tehakse kaasa. Uuendused pagulaslaskonnas on aga psühholoogiliselt hädasõitlikud ja sellepärast peab kõik nii jääma nagu oli pagulasse sirdumisele: ideed, hõõkspidamised, kombad, kultuur ja selle väljendused. Väidetakse et niimoodi arendatakse rahvuslusi ja rah- vuskultuuri, kuigi see tegelikult on ainult säilitamine. Juudid, kes nüüd Iisraeli kogunevad, toovad kaasa sel- le säilitatud vana, aga ka samuti ka Uue nendest ühiskondadest, kus nad on elanud ja dilemmas on lei- da tasakaal nende tendentsidele.

Modernne ühiskonna idee vastu on näiteks Naturel-Karta nimeline lii- kumine, kes ei tunnusta isegi mitte riigivallitsust. Teisel pool teeb aga mitmesuguste ideede liikumine ühi- konnas selle väga elavaks ja vitaal- seks. Iisraeli riigi tekkimine kahe ja poole tuhande aasta järele on inimi- konna ajaloos väga erakordne nä- he. Sellega on vähehel määral võr- reldav Poola ja Balti vabariikide ise- seisvumine viiekümne aasta eest.

Vaatan jällegi imestunud ameerik-

lannale otsa, kuid ei, ta kindlasti pole avastanud, kust ma õieti pärit olen. Ütleb talle, et samad problee- mid on Ameerikas rahvastikutega, ku- na seal on suured etnilised grupid, kes elavad ühelt poolt oma etnilist elu ja teiselt poolt ka üldameerika- likku elu.

Teil on õigus, ütleb ta, see on tei- nudki Ameerika suureks ja võim- saks, aga seetõttu on meil ka palju sisemisi probleeme, nende esinemi- ne osutab aga ka ühiskonna vaba- dusele. Me siiski ei eeldaks probleem- mivabata elu vabadusest elu ja ühi- konda Ameerikas, sest maailmas peab vähemalt mõni paik jääma, kus inimesi ei treenita mõtlema ega käi- tuma parteiprintsiipide järele.

Ma lõpetan oma sigareti. Ameer- riklanna kohendab käega oma kir- jusid juuksesalku, parandab väike- se peegli abil huultepinna. Täna on kelnert maitseva oine eest, mees kummardab ja ütleb: We always give our guests the VIP treatment!

See on ehtne ameerikalik väljen- dus ja imponeerib mu kaaslannale. Õhtu on see ja mahe. Tänavail lii- gub värvirikas ning elav inimhulk, koostab araabia ja heebreakeelseid hõikeid, autopsunad hoiatavad kä- reltalt pisut lohakaid jalakäijaid. Ja- lutame pikkamööda Jaffa tänavat kaudu hotellil suunas.

EKS

Armas elukaaslane

Gustav Einholm

* 8.9.1896 Käsmus

† 7.1.1972 Stockholmis

Sügavas leinas

ALLY
SUGULASED
Kodumaal

Matusetalitus toimub laupäeval, 29. jaanuaril kell 12 Metsakalmi- stul Skogskapellet.

Head sõpra

Kapten

Gustav Einholm'i

mälestavad

ERVIN KOOLMEISTER
perekonngas
JOONAS KOOLMEISTER
O. SUSI

Unustamata armas ema ja vanaema

Milde Marie Truuberg

n-na Romm

* 4.2.1901 Vihulas

† 11.1.1972 Stockholmis

Mälestavad sügavas leinas

ELSI
HAIN PEREKONNAGA

Matusetalitus toimub neljapäe- val, 20. jaanuaril kell 12 Bränn- kyrka kirikus.

Unustamata kallist abikaasat

Johannes Öunap'it

mälestab tema 1 surma-aasta- päeval 24. jaanuaril

ABIKAASA
Oldenburg
OMAKSED
Kodumaal

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti problee- midena. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida leh- te ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

Tartu autoklubi veteranmasinade paraadrongkäik

Tallinnas ilmuvee keelne ajaleht "Sovetskaja Estonia" pühendas hiljuti silmapaistvat tähelepanu Tartus toimunud suurele autode paraadile mille korraldas "Nõukogude Eesti Autoklubi", mis olevat ajalehe teatel ainuke selleaolne klubi Nõukogude Liidus. Autoklubi Tartu osakonna ümber olevat kogunenud rohkelt arvu autoomanikke, autotehnikaid ja liidse autohuvilisi klubi poolt korraldatavad auto-paraadid igal sügisel olevat enesetele suurtel sündmusteks ja eriti suurejooneliselt olevat see kujunenud tänuv arvu juha kuues autode rongkäik läbi kesklinna tänavate, mida olevat jälginud tuhandet tartlast.

Mille poolst siis tänavusele tartlaste auto-paraadile rohkem tähelepanu ja huvi osutati? Vastuse sellele annab "Sovetskaja Estonia" reportaaž kus märgitakse, et tänavusel autode rongkäigus on esinenud Nõukogude Liidus valmistatud autode kõrval ka välismaised autod. Nii olevat rongkäigust osa võtnud "Tshai-kade", "Moskovitschide", "Volgade" ja teiste Nõukogude Liidus valmistatavate autode kõrval "Fordid", "Citroenid", "Packardid" ja mitmed teised välismaised autod, kaasa arvatud itaalia "Fiat", mille teisikut valmistatakse praegu ka N. Liidus. Nagu ajalehe kirjeldusest nähtub, olevat kõige vanemaks ja ka kõige "ruidasemaks" autoks osutunud 1928. aastamärki kandev "Ford", kusjuures selle seiskurid olevat säärane, et see "iseisvalis". Sangastest Tartusse sõitis, millest järeldada võib, et kõik rongkäigust osa võtnud autod ei olnudki enam sõidukõlblikud, kuna need olid rasetud rongkäigus eriliste platvormidele. Peale sõiduautode oli autodekaravanis esitatud ka veoautosid ja mitmesuguseid mudel mootorsõidukeid, kusjuures ei puudunud ka üksikud autode mootorid ja mitmesugused suuremad autosad. Autoklubi liikmete arv olevat pi-

devalt "õusm" ja ainsa selleaolise autoklubi ümber N. Liidu olevat Tartust ja ümbruskonnast 1000 liiget, kusjuures kohaliku klubi esimeheks olevat pensionärist taksojuhti I. Paas, kes Kastani tän. nr. 1 andvat klubi tegevuse ja kavatsuste kohta soovijale lähemaid seletusi. Autoklubi Tartu osakonnal olevat edaspidiseks suured kavatsused. Nii tulevat Ravila ja Ilmatsalu tänavatel ehitamisel klubi hoone, kus rajatavat ka autode muuseum. Klubihoones juures on ette nähtud peatusvõimalused autoturisistidele ja autode parkimine kuni 100 masinale. Rajatavas autode parandustöökojas on ette nähtud autode remont kuni kahelele kümmele masinale.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Tallinna II tüüri. Gümnaasiumi endiste õpetajate ja vilistlaste kokkutulek on pühapäeval, 13. veebruaril kell 13 uues Eesti Majas, Wallingatan 34, I.

Osavõttu palutakse testada hiljemalt 3. veebruariks tel. 9721 44 — pr. Kristel, tel. 48 88 74 — pr. Tomibach või tel. 25 95 01 — pr. Luks.

NORRKÖPING

Ants Murakin tänab Sõdalikult tänu kõigile mu sõpradele ja tuttavatele, kes mind mu 80-näal sünnipäeval mees pidasid, lilled ja kingidega isiklikult mind õnnitlema tulles ning kaugealt nii postiteel kui läbi eetri mulle tervist, jõudu ja pikka iga soovisid.

ANTS MURAKIN

HELSINGBORG

Aktiviseer daamid

Aasta on möödunud kui Helsingborgi daamid Irene Kõivu algatusel asutasid "Helsingborgi Eesti Ühingu" juurde Naisringi. Kohapealne seltskondlik elu sai Naisringi juurde tulekuga üht hooa ja see soov mida pr. I. Kõiv asutamiskokkolekul esitas, ni-melt kaasatunudata võimalikult palju üksikuid daame ringi juurde on õnnestunud. Kaasatulek on olnud peaaegu sajaprotsendiline ja jääb ainult soovida, et algataja ära ei väsiks ja et üks meeldiv algatus ei jookseks liiva.

Esimese tegevusaasta jooksul on peetud mitmesuguseid omavahelisi kokkutulekuid enamast neist on peetud vaheldumisi liikmete kodudes.

Kokkutulekutel on esinenud järgmised referendid: Fil. stud. B. Alden, agrn. Erich Arr, dr. Földes Solti, pr. Valentine Siimre ja hr. Harry Siimre. Peale loengute on peetud emadepäev, kaasa aidatud E. V. aastapäeva aktuse korraldamisel ja ühisõlulupuu.

Naisringi aastakokkolekul toimus Maria kog. väikeses saalis 23. jaanuaril algusega kell 16. Juhatas palub kõiki Helsingborgi daame kokkolekulit osa võtta. Praeguse juhatuse koosseis on järgmine: esinaine Irene Kõiv, abi ja kirjatöömaja Niina Prees, laekur Magda Gering, kunstilise kavajuh Magda Lukk ja perema Alviine Sarapuu.

● Stockholm Jakob kirikus laulati med. kand. Rein Palk ja ekon. stud. Marje Koop. Peigmees on Helsingborgist Hermo ja Irene Palki poeg, pruut Malmist Hans ja Meeta Koopi tütar.
● Ella Iihak kõneles New Yorgi Eesti naisklubis teemal "Ilu".

Jaan Novek 50-aastane

Dr. Jaan Novek

Stockholm-Tähts tähistab 22. jaanuaril 50-aastast sünnipäeva Lõwenströmska haigla röntgenosakonna abilemari dr. Jaan Novek.

Väliseestluse perioodil on emakeelne ajakirjandus tänuväärselt hoolitsenud aktuaalsete sündmuste informatsiooni eest. Sellega rõõbiti on eriti hoolikalt viljeletud meie rahvusparaste eluavalduste kirjeldamist ja vanade tavade kohaselt on võimaldatud koondada erijärgi tähelepanu organisatsioonidele ja üksikisikutele nende tähtsade puhul. Sel moel oleme lähemalt tutvunud paljude teemake teiste elukõigiga, kelle ürituste algned ja tegevuse raskuspunkti hõlmavad aegu peamiselt Kodu-Eestis. Nüüd aga võime rahuldustunda nentida, et alles vööril tegevuse rakendunute ridades leidub hulgaliselt eirteadusi kõigilt teadusaladelt, kes õigustatult on tõusnud väärkalele positsioonidele, ka siis kui nälisest võrdõiguslikus konkurentsis kaalukeele kallak mingipärast võõrsil naasnuks on vähem heatahtlik.

22. jaanuaril saab Lõwenströmska haigla röntgenosakonna abilemari Jaan Novek 50. aastaseks. Isa, keemik ja ema kooliõpetaja taasid poja kodukohas Tartus H. Treffneri gümnaasiumi, millise ta lõpetas a. 1941. Tulevase kutseala algendamised andis ülikooli arstiteaduskonnale a. 1942–1944 ja selle järele a. 1944–1951 Stockholm Karoliini Meditsiini-Kirurgiline Instituut arsti õigused.

Arstiteaduse kandidaat rakendus arsti ülesannetesse juba a. 1949 ja on olnud erinevates ülesandetes reas haiglas ning kaitses värsi arsti astina a. 1952 lõplikult süvenes kiirteravi-arsti erialalisele väljapelele ning on nüüd 1964 aastast alles elplood mainitud raviasutuses vastutusrikkal kohal. Need on napsionalsed märkmed soolides erikaaluga arsti kohta, kes oma elu poosajandi laht pidevalt täiuslikkuse suunas samme seab.

Käesoleva kirjutise sihiaks polegi erialalise kvalifikatsiooni esiletõttimine, küll aga toonitamine, et Jaan Novek on neid meid, kellele on antud talenti ja tahet teenida meie ühiskonda taktiliselt diskreetes toonis, kuid seda suurema andumusega.

Eriti arstide-hambaarstide uuesti eluliteadust seltsi esimehena on ta innu, soojuse ja meeldiva koostöötahtega suutnud uskamatu lihtsusega ja jooksul luua eeskätt koondava organi Stockholmis, loonud sidemed parimas kolleegiaalses vaimus selle riigi püües olevate kolleegidega ning ühendavad niidid suunavad ka väljaspoole. Tema usin abimees kirjutab muide: "... Isa me ei oska muud lisada, kui rõhutada, et Novek viimase aastal on kohutava hulga tööd teinud otseselt Arstide Seltsi ülesannetes. Ta kodu on ka väga luu. ..."

Sellele jääb vaid kahe käega alla kirjutada. Sama tunnetavat organi seeritud arstikonna liikmed ning nendega liitub tema akadeemilise kogu, Eesti Üliõpilaste Seltsi pere, et tänada ja õnnitleda seda esimesel ni-melkal tähtpäeval ning soovida, et selliseid võimekaid inimesi oleks meil veel palju.

KARL KOOK

● Manchesteris, Connecticuti osariigis USA's laulatati Madis Raudsepp ja Pauletti S Iov.

Selgitust Nixonile Balti probleemide enne Moskva-reisi

WASHINGTON (VES) — Washingtonis on viimastel päevadel toimunud mitmeid nõupidamisi eesti, läti ja leedu keskkorraldajate esindajate vahel ühiste sammude astumiseks selleks et president Richard Nixon Moskva-sõidu puhul algalval aastal ei tehtaks muidatugi USA seiskukohtade Balti riikide staatuse küsimuses. Valges Majas astutakse samme selleks, et president võtaks juhtle eesti, läti ja leedu keskkorraldajate esimehed, ja neil järelvi esitatakse Ühendatud Balti riikide küsimuses.

Ühendatud Balti-Ameerika Komitee koosolekul Washingtonis, D.C. võtsid osa ERKÜ esimees H. Leesment ja peavolinik G. Buschmann, lätlased G. Meicrovics ja nende keskkorraldajate peasekretär B. Albaks, Chicagos asuvat Leedu Ameerika Nõukogu esindas dr. J. Canyns.

Koosolekul koostati aktisooni kavvad ja peeti ostarbekohaseks, et iga rahvusgrupp koostab märgukirja kavvadi ja seiskukohad ühtlustatakse lõplikult Ühendatud Balti-Ameerika Komitee koosolekul.

Seiskukohtade ühtlustamisel kujundati eesti rahvusgruppi kavvad president R. Nixonile esitavaks märgukirjaks. Esile tuuakse nelj taolust:

● Et president võimaldaks balti rahvusgruppide esindajale isiklikult suusõnaliselt anda täiendavaid seletusi Balti riikide küsimuses; see

● et USA välispoliitika ja N. Vene juhtidega kokkusaamistel ei unustataks juhtimast tähelepanu Eestis, Lätis ja Leedus toimuvale rahvusmõrva poliitikale, eriti venestamisele ja venelaste sissetoomisele Balti riikidesse samal ajal kui nende riikide elanikke suunatakse Siberi täiendamisele;

● et USA ametlikult mingi viisil ei tekitaks N. Vene välisluule muljet, nagu oleks USA nõus pra-

gu Balti riikides valitseva võimustruktuuriga;

● et taotletaks isikuvabaduste piiramine lõpetamist Balti riikides N. Vene võimu poolt, eriti et võimaldaks Balti riikide elanikel nende soovide kohaselt välja rännata teistesse maadesse. Lõpuks mainitakse ka N. Vene sõjavägede ja administratsiooni väljatõmbamist Balti riikidest.

Kavandis juhitakse tähelepanu veel sellele, et Eesti ja teiste Balti riikide rahvad on ka varem kannatanud suurriikide tipp-konverentside otsuste kaudu, nagu selleks olid Molotov-Ribbentropi kokkulepe ja Jaltat konverentsi otsused. USA-asuvad balti rahvusgrupid on mures, et Balti riikide õigused ja nende rahvaste huvid võiksid kahju saada ka president R. Nixonil läbirääkimistel ja võimalikel kokkulepetel N. Vene valitsuse juhtidega. UN-i põhikord ja Atlanti pakt ei ole nende kõlvasõnalisest sätetest hoolimata mingil viisil kaasa aidanud Balti riikide ja rahvaste õiguste kaitses. USA balti rahvusgrupid taotlevad, et riigi välispoliitika Balti riikide staatuse küsimuses ei toimuks muidatugi seistes seiskukohtades, nimelt Balti riikide liseisvuse ning nende diplomaatiliste ja konsulaarainduste jatkuvast tunnustamisest.

Meeleavaldus Inglismaal

Algus lk. 1

saates, kuid mainis ka samal pressikonverentsil pikema sõnavõttega esinenud mõne aasta eest läände põgenenud tuntud vene kirjaniku Anatoli Kuznetsovi, kes pressikonverentsil ründas ägedalt läänit just selle "jaanalinuhoiaku" pärast, mis esineb inu kommunisti suhtes.

A. Kuznetsov ütles, et kui tema, üles kasvanud nõukogude süsteemi all, läände põgenes, siis oli ta natilisel arvamusel, et Lääs oma võimaste ja vabade mass-meediate kaudu on suutnud inimestele kommunismi süsteemi kolledusi selgitada. Aga ta kohtas hämmastavat ignorantsust. Nii et tuleb õnnitleda N. Vene propagandat, kelle on õnnestunud läänit petta!

Ägedalt vaidles A. Kuznetsov ka vastu läänes levinunud väatele, et Stalini surmaga on olukord muutunud. Mis on muutunud? küsis Kuznetsov. 15 miljoni inimese asemel on nüüd 1 miljon orja- ja vangilaagrites, aga rohkem hullumajas, MVD töötab edasi. Psühholoogiliselt on surve inimestel isegi raskem kanda, sest puudub lootus. Aga sellest hoolimata käib vastupanu edasi.

A. Kuznetsov kõneles sellest kultuuri kommunisliku režiimi vastu on ägedalt võldeleud ja löi näite-na ka metsavendade veel kuu peale sõja lõppu kestnud meelelihtlikku võitlust Eestis, Lätis, Leedus ja Ukrainas.

"Ma kummardan oma pea sügavalt igahüe ees, kes praegu N. Venes režiimile süüdi vastupanu osutub," lõpetas A. Kuznetsov.

Pressikonverentsil kõneles ka alles 1970 a. Moskvas välja pääsenud juudi intellektuaal Julius Telesin, kes oli ühenduses N. Liidus Ilmuva rändasaluse kroonika kaastõlgetega. Ta ütles, et kuni tänaseni on 7 kroonika kaastõlget viigistatud ja 5 hullumaja paigutatud nendest, keda ta isiklikult tundis, kuid sellest

hoolimata kestab kroonika väljandmine edasi.

Presiikonverentsil kõneles veel Poolast äsja pagenud naiskirjanik Niina Karsov ja seda juhatas inglise ajakirjanik John Graham, kes on "British League of European Freedom" esimees. Inglise päevalehed polnud pressikonverentsile oma esindajaid saatnud ja sellest ei ilmunud ka mõnitud päevalehtedes. Küll aga olid esindatud BBC, Radio Liberty ja Free Europe. Nende saatelajade kaudu läksid pikad helitelevõtted Daudeeride traha juba samal päeval.

Demonstratsioonid N. Vene saatkonnas ja asutuste ees võtsid osa 36 pagulasrahvaste esindajat, kes ühtlasi paastusid 24 tundi. Nad olid N. Vene asutuste ees loosungitega ja lendlehti jagades kuni kella 6-ni, läksid siis õõima Ukraina ja Leedu majadesse, et teisel päeval jälle valkalt demonstreerida lendlehti jagades N. Vene asutuste ees kuni õhtuni.

● Bostonis esines 2. jaanuaril New Englandi kammarorkester Isabella Stewart Gardneri muuseumis Endel Kalami dirigeerimisel. Kavast oli Pergolesi, Stravinski ja Shostakovitshi muusikat Mozarti kontsertis solistik dirigendi poeg Tõnu Kalam, kes on muusikamagistri kompositsiooni alal ja õpil praeur dirigeerimist Philadelphia Curtis-Instituudis.

● Nixonil abikaasa alustas hiina keele õppimist, et võida 21. veebruaril presidendil Pekingi külastusel, ütleda tervistust hiinlastele nende oma keeles.

Uus Eesti Maja vajab

kokka

Lähemaid andmeid perenaist tel. 21 81 34.

†

Armast endist juhatusliiget

K. s. kapten

Gustav Einholm'i

mälestab leinas

ESTI MEREMEISTE UNION

†

Oma armast abikaasat, venda ja sugulast

Albert Lest'a

† 31.12.1971 New Yorgis

mälestavad sügavas kurbuses

ABIKAASA

ODE ABIKAASAGA

ja

VENNANAINA

Eestis

SUGULASED

Rootsis

Nixon lubab jätkata taganemist Vietnamist

WASHINGTON — President Nixon andis lubaduse, et ameerika vägede taganemine Vietnamist jätkub, kusjuures 1. mailis kavatsetakse evakueerida veel 70 000 meest. Seega oleks Vietnamis järgi umbes 70 000 ameerika sõjaväelast. Kui Nixon ilmus Valgesse Majja Johnsoni järglasena, võitles Vietnamis 540 000 meest. Keskmiselt on USA viimasel ajal viinud Vietnamist välja 23 300 meest kuus. Kaitseminister Laird märgib, et USA jätab Kagu-Aasias niivõrd tugev, et ta omal käel sde probleem Hanoiga on lahendatud. Edasi arvab Laird, et Saigon on nüü ruumi "jääküskuse" kuni sõjavangideid FNL-i vaos hoida.

NE WYORK — Kennedy lennuväljal New Yorgis takistasid ameerika võimud üht N. Liidu Aerofloti reisilennukit startimast. Nimelt saadi teada, et paar teenistujat vene saatkonnast olid lennuki pardale viinud ühe 34-aastase vene saatlase, kes enne Moskvasse tagasipöördumist oli teinud enesetapukatse. Takistus oli ette nähtud selleks, et ameeriklased tahtsid uurida, kas venelane tõepoolest lahustab vabatahtlikult koju pöörduda. 34-aastane töötas University of California juures Berkeley. Mõne aja eest lahati teda varguselt ühes kaupluses, kuid võimud pole selles asjas ametlikku süüdistust esitanud. Igal juhul leidis vene saatkond, et mees tuleb Sovjetlii tagasi saata koos oma kolleegiga, kes samuti võitis varguselt osa. Teel lennuväljale sooritas 34-aastane enesetapukatse. Hiljem teatati ameerika võimud, et vene saatlane võib vabalt maalt lahku-
da, kui ta pärast ravi haiglast väljub.

MOSKVA — Demokraatide kongressilise James Scheuer New Yorgist toimetati KGB poolt üle-

UUDISEID... LÜHIDALT

kuulamisele parajasti siis, kui ta viibis lõunal ühe vene kuulsama raaleksperdi, Alexander Lerner pool. Teda toimetati militaarsajakonnas kahe eriarides KGB-lase poolt, kes seletasid, et nad otsivad taga üht desperaatselt vene hilgaigast, kes esineb välismaalasega. Scheuer viibis ülekulamisest umbes 40 minutit, kusjuures tema dokumente põhjalikult kontrolliti. Seejärgi ta vabastati, kusjuures üks kõrgem KGB-lane palus vabandust ühtlase eest. Vene raaleksperdi Lerner on juudi rahvusest ja ta on taotlenud väljasõiduluba Iisraeli.

KAIRO — Ilmse eesmärgiga rahustada Egiptuse sõjakamand ringkondi ning leida vabandust omaenda alalistele lubadustele tungida Iisraelile kallale, sõnas president Sadat, et "kallaletung jäi ära vaid seetõttu, et Aasias puhkes konflikt Pakistan ja India vahel". Sadat lisas juurde, et kuna Egiptuse sõbral N. Liidu oli selles konfliktis teatud kohustusi, siis otsustati atakki edasi lükata. Muidu aga olevat riinakuks kõik valmis olnud, ütles Sadat.

STOCKHOLM — Folkpartiet riigipäevagrupp taunib ägedas sõnastuses oma parteikolleege Sten Sjöholm ettepanekut riigipäevale, mille ohaselt asutatakse riiklikul bordellid täieliku arstliku kontrolli all. Grupp märgib, et moralistlikumad väljavalid olevat ülimalt nõrduinud. Sjöholm seletab et tema ettepanek vast oli liiga drastiline, kuid eesmärgiks on tahe seavereid illegaalselt bordellitegevust, mis ilma igasuguse kontrolli-
la laialdaselt tegetseb.

MOSKVA — Vene Nobeli-laureatat Solzhenitsin asus ägeadestavakallaletungile. Literaturnaja Gazeta avaldatud süüdistuste puhul. Ta märgib, et nõukogude võim ise on fabritseerinud seletusi, nagu pärineks ta "ebasobivast kulaklikust perekonnast". Venelased ise teinud jutuajamise ta tädiga, misjärele intervjuu toimetatud Lääne-Saksamaale. Tema viimane romaan "August 1914" kirjeldab olukorda Venemaal Esimese Maailmasõja alguses täpselt nagu see oli, seega pole midagi teemist sovjet-i vastasusega, ka mitte allegooriate, analoogiate või võltsimiste näol. Oma perekonna ütleb Solzhenitsin, et märkimisväärselt rikkusest pole juttugi, tema eisisid olid talvised põlluharidajad nagu nii paljud teised Stavropoli piirkonnas enne revolutsiooni.

Soome hääl: "Kartusepiir Põhjas Norra ja vene vahel

Soome kuu-ajakiri "Nootti" (nr. 11/1971) avaldab sign. Jumi artikli "Rahu-piir ja kartuse-piir" (rauhan raja ja pelon raja), milles soome vaatele vaagib Pühjala, eriti aga Soome asendit Norra kuuluvuse (või võimaliku mittekuuluvuse) seisukohalt Atlandi Liitu, Jumi ütles: "Soome ja N. Liidu piir on rahu-piir. Aga Norra ja N. Liidu piir põhjas on kartuse-piir" ja jätkab siis:

— Seal on Atlandi Liidu ja Warsavi-pakti üksused vastamisi rahualajal, kuigi Norra maapinnal ei ole püsivalt võraste riikide sõjajõude

Kui Norra a. 1957 ühines Atlandi Liiduga, siis loolatas N. Liidu selle-
aegne peaminister N. Bulganin oma noodiga Norrat, et kui Norra lubaks mõnel rünnakuhahtelisel suurviigil asutada tema maa-alele sõjalisi tugipunkte, siis hävitamiseks suunatud nütüdseja hävituselevalde löögist piisaks suuremgi maa-ala-purustamiseks kui seda on kogu Norra.

Nüüd nõuavadi Norras mõned häälde mõjuvalt, et maa kõige põhjapoolsemale alale peaks ehitatama raketibaase ja paigutatama ameerika üksusi. Kartuse suurennimise põhjustab asjaolu, et Islandi vasakpoolne valitsus kavatseb nõuda Ühendriikide üksuste äravõtmist Kellavikist.

Juhtumil, kui sõjaline olukord peaks Euroopas tekkima, võivad N. Liidu mere- ja õhujõud üsna pea katkestada Norra abisaamise võimalused läinest, ja norralaste oma jõudega teostaval viivitusevõitlus ei kestaks kuigi kaua.

Atlandi Liidu informatsiooni kohaselt on N. Liidu võimsaim mere-laevastik koondatud Põhja-Jäämere-

le. Sellesse kuulub umbes 25 ristlajut, 100 fregatti, 260 allveelaeva, milled on varustatud raketidega. Laevastikku toetab ligikaudu 400 lennukit ja lisaks veel Koola poolsaarel 400 einnuvälja, mildest pooled on alati tegetusemisvalmis. Sinna asetatud taktiliste tuumarelvade arv ei ole teada. Norra piiri vahetus läheduses on kaks mehhaniseeritud diviisi ca 500 tanki ja enam kui 20 000 mehega. Nende tagatundel on kaks samasugust diviisi ja Leningrad rajoonist võidakse vajaduse korral tuua täiendusseks 6-7 diviisi.

Nõnda on siis Norra vastu idast kasutatav hävitüsjoond üliõivimas ilma raketrelvadega. Norralaste skepsis on praeguse olukorra juures põhjendatud: kas Ühendriigid ei tahetelised saatma oma üksusi Norraste, et kaista Atlandi Liidu põhjapoolseimat serva?

Aga Norra kuulumine Atlandi Liitu häirib ka N. Liitu, kes on sunnitud pidama seal nii suurt laevastikku ja õhujõudu.

Atlandi Liidu sõjajõudude ühismanöövrid Norra vetes meelitavad sinna suurel hulgal vene "kalastuslaeva", ja samal ajal teineldavatel nõukogude ajalehed selliseid manöövreid vaenuilikuks tegevuseks, mis ohustab Norra julgeolekut.

Moskvale truudust osutav norra vasakäärmus, mis pole õnneks kuigi suur, nõuab teadagi maa irrutamist Atlandi Liidust.

Enamik rahvast näeb Atlandi Liidus siiski kindlat kaitset idast tuleneva ähvardusohu vastu. Mõne võrra on neidki, kes asjaliku ja tõelise kaalutelu põhjal peavad paremaks teist vahendit: Norra, Rootsi ja Soome erapooletusliitu. Norra eraldumine Atlandi Liidust eeldaks muudugi Soome vabanemist N. Liiduga sõlmitud abistamiskokkuleppe ettenähtud kohustustest ja muutumist erapooletuks Rootsi eeskujul.

N. Liidus ilmunud artikleist on võinud aimata, et Norra eraldumine Atlandi Liidust oleks hinnatav kui eriti tähtis saavutus. Kaheldama määrgitakse Põhjamere erapooletusliidu teoksainema N. Liidu loodepiiri ja selle elatistatset Põhja-Jäämere sadamate kaitse kindlustamist.

Kui Ühendriigid peaksid loobuma oma Islandis olevast baasist, satutaksid Norra ja läänellitased sellesse muutunud olukorda, mis sunniks neid valima kahe alternatiivi vahel: kas sõjalise tugipunktid ja võimalike raketrelvade paigutamine Põhja-Norraste või Norra eraldumine Atlandi Liidust ja ühinemine kolme Põhjamere erapooletusliiduga, millel poleks siis mingit seost ei Atlandi Liiduga ega Warsavi-paktiga.

Põhjamadele ja isearanis Soomele oleks viimatimainitud moodus kahtlaseks sobivaim, kuna see hoiaks ära suurriigi-blokkide tuleohu süttimis-
kolde nende lähisaladel. Tavalise mees-tänavalt arusaamise järgi oleks erapooletul puhvervööndi moodustamine põhjassa Atlandi Liidu ja Warsavi-pakti vahel suurriikidegi julgeoleku-
oovide kohane. Põhjala kaitseliidu-mäet võidakse muudugi pidada ulatupoletiks targutuseks, aga suurriikidegi poliitika juhtub jätkuvasi muutudusi ja lausa üllatavaid käändumisi.

"Vahel ilmneb selliseid üllatusi, mis kõnelevad "terve mõistuse võidust". Ja ühinenud erapooletu Põhjala tähendaks ju terve mõistuse võit". Nende sõnadega lõpetab sign. Jumi oma artikli.

Juubeliball

Don Grand Hotelli peegelsaalis on avatud ka külalistele. Pilt ühest varasemast üliõpilashallist.

Stockholmi Eesti Osakond pühitseb oma kümneaastast juubelit balliga Grand Hotelli peegelsaalis laupäeval, 5. veebruaril.

Osakond ütleb teretulemast ka teistele külalistele ning eriti vanadele osakondlastele ning omakstele ja tuttavatele. Osavõttus palutakse teatada hiljemalt 31. jaanuariks telefonidel 44 11 56 (Mai Männik), 711 31 89 (Reet Mägi) ja 86 17 68 (Mart Moandi). Osavõtumaks koos suppega 75.- Teretulemast!

SPORDIRINGVAADE

Pikkade vahemaaide kiirel katmisel erasul on paralleel ka spordimaailmas. Üha kiiremini ja sagedamini jätetakse selja taha kilomeetrid, kas jooksuajal, suuskadel, jalgrattal seljas või mootori abil. Näib, et maratoni-sportid on viimastel aastatel moodi läinud ka eestlaste hulgas. Tihti leiame võistlusprotokollidest noori — ja ka vanu, kellele niisugune aeganõudev ja jõudukuluvat har-rastus pakub rahuldust ja tervist.

Moodsa jalgrattasportidega nendime, et siin on tõusvaks täheks 17-aastane Mats Mikiver Norrköpingist, kelle nimele on mõeldunud hoopagi kirjutatud tervelt 10 võitu, tunduvalt rohkem kui ühelegi teisele temaaalisel nel. C-klassis "Idrottsbladet" oma aastasest kokkuvõttes peab teda tulevikumehiks ja kõrvutab teda mitme nimeka jalgratturiga. Meenu-tame, et varemalt on seda spordiala teatava eduga proovinud Arnold Valde ja Helder Roots, osa võttes Sverige-
loppetist.

Neist esimene on tuntud maratoni-jooksjana ja on muide kaitsnud Rootsi värve olümpiamängudel Melbourne'is ja Roomas. Kuigi ta pidi mõne aasta eest loobuma suurest sportid jalavigastuse tõttu, pole ta päriselt naelkingi varna riputanud. Mõeldunud sügisel korraldati Falkenbergis võistlusi veteranidele, ja kuna pikema distantse kavas ei olnud, jooksis 45-aastane Valde 800 meetrit, platseerudes teisena.

Pikamaajooksu populaarsemaks võistluseks Rootsis on juba mõnda aastat Lidingö-loppet — mullu 2000 osavõtjaga —, kus on "sisu" proovinud mitmed eestlasedki. Kõrvuti on jooksnud isa ja poeg Harry ja Jaan Valdmaa (mõelmatu orienteerujad) ning isa ja poeg Endel ja Toomas Niit. Üldklassis 30 km on eestlastest kõige kiiremini läbinud H. Horm, J. Järve, H. Valdmaa, P. Kanarbi. Ja enam-vähem samad mehed sõidavad talviti 85-kilomeetrilist suusamaratoni Vasaloppet, kus erilist sü-

didust on näidanud Arnold Valde. Temale kuulubki eestlaste tippeag 5.02.19. Kaks aastat tagasi läbis "Teknikens Värld"-i reporter Peet Kokka selle distantis mootorsaaniga — muide koos rootsi suusakuninga Sixten Jernbergiga —, et selgitada, kuivõrd palju kiiremini võiks sõita Vasaloppetit kaasa ja abinõudega. Tuul välja, et inimlik mootor veab ühtlasemalt ja kindlamalt ja mitte just palju aeglasemalt...

Moodsa ja sportlane tihti eelistab mõija nii omaenda kui ka oma sõduki hobujõude, ja mootorsport on muutumas üha populaarsemaks. Kindla käega näib olevat Valdi Puhv, muline Rootsi meistrivõist-luste "hõbe" auto-orienteeristuse. Ajakirjanduses on vilksatanud teistgi nimesid selles seoses: T. Råim, T. Simson ja N. Tammemägi.

Mootoriga annab kihutada ka veepeal. Seda on tõestanud esmajõu-
K. Kaldja ja Elmessaar. Rahuliku-malt künnavad merevagusid ujujad, kuid distantid võivad siiski olla su-kartust äratavad. Noor kuldjuga Toomas Troost USA-st on näiteks üritanud Inglise kanalit ületada (30 km). Ja EPL-i peatoimetajast tegme nii palju, et ta noortejuhitide kursu-tel mereäärtes kuuorritides võib sü-vavette kaduda tunniks ajaks või paarik!

Võistlustel ilmarumum pole meil kahjulik andmeid, vähemalt mitte eestlaste osas. Aga seegi tuleb, sest eestlased kuuluvad Euroopas ja teevad kaasa moodsa aja arengu üks-kõik millisel alal!

AARAND.

Meeskoori kontsert

Meeskoori dirigent Lembit Leetmaa pianist Hilma Nerep-Mossingiga.

22. jaanuaril toimub Stockholmis siis Meeskoori traditsiooniline kontsert Meedborghuseti suures saalis, algusega kl. 17.00. Esitamiselt on eesti, soome ja rootsi laule. Juhatab Lembit Leetmaa. Solistiks on Alfred Pisukese trio. Klaverisaade Hilma Nerep-Mossin.

Pääsmed on saadaval kohapeal enne kontserdi algust.

Täiendavat Eesti Majast

Lisaks kolmapäeval 12. jaanuaril esitatud andmetele artiklis Eesti Maja kasutamise ja eieelava kohta, palub majavanem nimetada, et artiklis mainitud kohvikompleksi ja kõigi puulikkude meitide kõrval on mainimata jäänud vahepealne kategooria, mis tohiks olla niisama huvitav meie publikule.

Nii on hinnavahe kr. 15–30 võimalik tellida kas mitmekesist kül-ma taldrekt või 2–3-roalist õhtu-sööki.

Veebruari kuu lõpuni täidab telefonilaagard majavanema kohuseid pr. Lea Trepp, kellele palutakse he-listada äripäevade kl. 10.30–14.00.